№92 (1905)
Аўторак,25 мая 2004 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай і рускай мовах
Перыядычнасць — 5 разоў у тыдзень
Выдавец УП «Народная воля».
Кошт свабодны.

На прастор, на шырокі разлог
Выходзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

Народная Воля

E-mail : nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Надвор'е

У Мінску сёння ўдзень чакаецца — +13...+15, уначы — +3...+5, на працягу сутак — без ападкаў; у Брэсце ўдзень — +11...+13, уначы — +6...+8, на працягу сутак — без ападкаў; у Гродне ўдзень — +8...+10, дождж, уначы — +4...+6, без ападкаў; у Віцебску ўдзень — +14...+16, уначы — +3...+5, на працягу сутак — без ападкаў; у Гомелі ўдзень — +13...+15, уначы — +6...+8, на працягу сутак — без ападкаў; у Магілёве ўдзень — +16...+18, сонечна, уначы — +4...+6, на працягу сутак — без ападкаў.

www.meteo.by

ПУЛЬС

Уладзімір ПУЦІН:

У стасунках з Беларуссю шмат спрэчных пытанняў

"У двухбаковых стасунках спрэчных пытанняў, на жаль, таксама шмат", — заявіў прэзідэнт Расіі Уладзімір Пуцін на сустрэчы са сваім беларускім калегам Аляксандрам Лукашэнкам у Ялце.

Тым не менш "не зважаючы на шэраг цяжкасцяў, што ўзнікалі апошнім часам, трэба з задавальненнем зазначыць, што Беларусь цвёрда займае другое месца пасля Германіі сярод усіх краін па гандлёвым абароце з Расіяй", сказаў У.Пуцін, словы якога цытуе прэс-служба расійскага прэзідэнта.

Дзмітрый УЛАСАЎ.

У Полацку пачаўся святочны тыдзень

Старажытны Полацк рыхтуецца адзначыць свой 1142-гі дзень нараджэння. Дзень горада будзе адзначацца тут 29 мая, аднак урачыстасці з гэтай нагоды прадоўжацца ўвесь тыдзень, прычым кожны са святочных дзён мае сваю назву. Мерапрыемствы пачаліся 23 мая ў гарадскім парку культуры і адпачынку пад лозунгам "Адпачываем разам". Святочную эстафету падхопяць "Дзень славянскай пісьменнасці", "Эканоміка і бізнес Полацка", "Полацк маладзёжны", "Полацк тэатральны" і г. д.

Кожны дзень гэтага тыдня будзе насычаны рознымі сустрэчамі, фестывалямі, канцэртамі, выставамі, спектаклямі. 29 мая гараджан чакае кірмаш, конкурсы прыгажосці, выступленні творчых калектываў з гарадоў-пабрацімаў Полацка і многае іншае. На наступны дзень тут пройдзе фестываль званоў, канцэрт праваслаўных песнапенняў і хрэсны ход.

Андрэй АЛЯКСАНДРАЎ.

У Мінску прайшло ўручэнне дыпломаў выпускнікам праграмы «Executive MBA»

30 выпускнікоў другога і трэцяга набораў беларуска-польска-амерыканскай праграмы "Executive MBA" атрымалі дыпломы і сертыфікаты навучальных устаноў трох краін.

Першымі выпускнікамі праграмы сталі прадстаўнікі эліты сучаснага бізнесу, кіраўнікі ААТ "Прамень", "Белкантон", СП "Мерлінтур", ЗП "Ладагамаркет" і іншых кампаній, якія найбольш паспяхова рэалізуюць доўгатэрміновую стратэгію развіцця.

Вольга АСІПЕНКА.

Палітолаг Глеб ПАЎЛОЎСКІ:

«Пад спудам кансерватыўнасці» ў беларускім грамадстве могуць спець рэзкія перамены

Праблема беларускай палітыкі ў тым, што яна замыкаецца на адным чалавеку. Такое меркаванне выказаў вядомы расійскі эксперт, прэзідэнт Фонду эфектыўнай палітыкі Глеб Паўлоўскі, адказваючы на пытанне карэспандэнта БелаПАН.

"Мы не бачым сцэны", — дадаў палітолаг, маючы на ўвазе іншых удзельнікаў палітычных працэсаў. Як мяркуе Глеб Паўлоўскі, у тым, што "ўсё завязана" на адным лідэры, тоіцца пагроза нестабільнасці. Так, паводле яго слоў, было ў Расіі пры Ельцыне, калі ўсе з трывогай думалі: а што ж потым?

Небяспечнае, падкрэсліў расійскі эксперт, "захрасанне" беларускай мадэлі ў мінулым, у 90-х гадах. Ён зазначыў, што Лукашэнка раней за іншых на постсавецкай прасторы прапанаваў нейкую мадэль стабілізацыі. Аднак сёння, на думку Паўлоўскага, у Беларусі мае месца "маральная зношанасць палітычнай інфраструктуры", расце "пагроза палітычнай стагнацыі", бо мадэль выпрацавала свой рэсурс.

Як лічыць палітолаг, "пад спудам кансерватыўнасці" ў беларускім грамадстве могуць спець працэсы, вынік якіх характарызуецца выразам "прачнуцца ў іншай краіне".

Аляксандр КЛАСКОЎСКІ.

ПРЭЗЕНТАЦЫЯ

З Латвіяй у сэрцы

"З Латвіяй у сэрцы" — так называецца унікальная выстава фотаработ, адкрыццё якой адбудзецца 27 мая 2004 года пры ўдзеле Скарынаўскага цэнтра. Аўтар выставы — Эганс НЕЙМАНЫС, Паверанны ў справах Латвійскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, лічыць, што "фатаграфія затрымлівае час, увекавечвае людзей і навакольны свет". Звыш 60 работ Эганса Нейманыса ўвабралі незвычайны свет латышскай прыроды праз чароўныя спалучэнні колераў, вобразаў, сюжэтаў.

Фотавыстава бліжэй знаёміць беларускую грамадскасць з суседняй Латвіяй, з якой нас звязваюць даўнія культурныя сувязі і традыцыі, спрыяе ўмацаванню дружбы і ўзаемаразумення паміж нашымі народамі.

У адкрыцці выставы возьмуць удзел паслы замежных краін у Рэспубліцы Беларусь, прадстаўнікі міністэрстваў і ведамстваў, беларускай грамадскасці, дзеячы навукі, культуры, адукацыі.

Даведкі па тэл: **206-57-97, 284-93-93, 8-0296-73-26-21.**

Л.УЛАДЫКОЎСКАЯ-КАНАПЛЯНІК.

Ён быў Вялікім Чалавекам

Зусім нядаўна ў "Народнай волі" быў надрукаваны артыкул Аляксандра Ярашука "Слова о "Снове". З незвычайнай цеплынёй расказаў аўтар пра **Міхаіла Аляксандравіча КАРЧМІТА.** Здавалася, будучыня Беларусі за такімі людзьмі, як герой публікацыі.

І вось маланкай данеслася горкая вестка: на 56-м годзе жыцця ў Германіі памёр член Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Беларусі **Міхаіл КАРЧМІТ.**

Герой Беларусі, заслужаны работнік сельскай гаспадаркі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь М.Карчміт з'яўляўся старшынёй праўлення сельскагаспадарчага вытворчага кааператыва "Агракамбінат "Сноў" Нясвіжскага раёна Мінскай вобласці. У Савеце Рэспублікі быў членам пастаяннай камісіі па рэгіянальнай палітыцы.

Апошнім часам М.Карчміт знаходзіўся ў Германіі на лячэнні.

Шкада, вельмі шкада, што такія цудоўныя, такія Вялікія людзі, як **Міхаіл Аляксандравіч КАРЧМІТ,** рана, вельмі рана развітваюцца з жыццём.

Калектыў Беларускага гуманітарнага ліцэя вырашыў больш не спрабаваць зарэгістраваць навучальную ўстанову

Калектыў Беларускага гуманітарнага ліцэя спыняе спробы зарэгістраваць навучальную ўстанову. Такое рашэнне прынята на прайшоўшым ў сталіцы сходзе заснавальнікаў Мінскага гарадскога грамадскага аб'яднання "Беларуская гуманітарная адукацыя — XXI стагоддзе".

Як ужо паведамлялася, пасля ліквідацыі ўладамі год таму Нацыянальнага дзяржаўнага гуманітарнага ліцэя імя Якуба Коласа выкладчыкі не кінулі сваіх вучняў, аднак усе спробы зарэгістраваць новую недзяржаўную ўстанову ў рамках грамадскага аб'яднання не далі вынікаў.

26 сакавіка старшыня савета аб'яднання доктар філалогіі Міхась Тычына атрымаў паведамленне ўпраўлення юстыцыі Мінгарвыканкама аб рашэнні Рэспубліканскай камісіі па рэгістрацыі грамадскіх аб'яднанняў адмовіць у рэгістрацыі аб'яднання.

"Мы спрабавалі абскардзіць гэтае рашэнне ў Мінскім гарадскім судзе", — сказаў М.Тычына ў інтэрв'ю БелаПАН. Паводле слоў вучонага, падчас судовага пасяджэння, што адбылося 18—19 мая пад старшынствам Вольгі Рамашэўскай, істцы (М.Тычына і юрыст Анатоль Шаршнёў) спрабавалі даказаць незаконнасць матываў, паводле якіх аб'яднанню было адмоўлена ў рэгістрацыі. "Так, галоўны спецыяліст упраўлення юстыцыі Мінгарвыканкама Аляксей Шчарбовіч заявіў, што галоўнай прычынай адмовы стала ўключэнне ў назву аб'яднання слова "беларуская", быццам бы недапушчальнае па законе. Мы ў сваёй скарзе спасылаліся на тое, што ў артыкуле 12 закона аб грамадскіх аб'яднаннях не забараняецца ўжываць такое слова ў назвах грамадскіх аб'яднанняў", — сказаў М.Тычына.

На яго думку, упраўленне юстыцыі Мінгарвыканкама перавысіла свае паўнамоцтвы, накіраваўшы заснаваўчыя дакументы аб'яднання ў камісію.

Акрамя таго, зазначыў вучоны, слова "беларуская" ў назве аб'яднання адносіцца не да яго катэгорыі, а абазначае мову адукацыі. "Аднак усе нашы спробы схіліць суд да лінгвістычнага аналізу слова аказаліся безвыніковымі", — сказаў М.Тычына. На яго думку, сапраўдная прычына адмовы — слова "беларуская", што абазначае менавіта мову ў Беларускім гуманітарным ліцэі.

"У гэтай сітуацыі мы вырашылі больш не траціць грошы бацькоў навучэнцаў на бессэнсоўныя спробы рэгістрацыі навучальнай установы", — сказаў М.Тычына.

Марат ГАРАВЫ.

Пераздача!

"Іспытам на еднасць" назваў старшыня незарэгістраванага руху "Малады фронт" Павел Севярынец выбары свайго пераемніка. 243 сябры руху, якія з'ехаліся з усёй Беларусі 23 мая ў Палац культуры ААТ "Сукно", аказаліся непадрыхтаванымі і іспыт не здалі. На няпэўны тэрмін Севярынец па-ранейшаму застаецца кіраўніком самага масавага маладзёжнага правацэнтрысцкага руху ў Беларусі. Чаму 165 супраць 78 прагаласавалі за прыпыненне пятага Сойму і перанос яго на другую сесію, чытайце ў наступным нумары.

Алеся МАТУСЕВІЧ.

ЗАКУЛІССЕ

В Ялте Лукашенко и Путин отдали дань политесу

Александр КЛАСКОВСКИЙ

Белорусско-российские отношения напоминают маятник. В Ялте, например, снова всплыла версия о споре хозяйствующих субъектов. Притом что — помните? — в феврале, во время газового конфликта, стороны обменялись более чем нелицеприятными оценками политического характера.

В рамках ялтинского саммита "четверки" официальные лидеры России и Беларуси встретились с глазу на глаз в минувшее воскресенье. По итогам общения были немногословны и образцово корректны.

"Относительно спорных моментов во взаимоотношениях двух государств, — сообщает БЕЛТА, — *Александр Лукашенко заметил, что не ошибается тот, кто ничего не делает, а не тот, кто работает. Причем надо иметь в виду, что они имеются не только и не столько на высшем уровне, сколько на уровне правительств, министров и отдельных субъектов хозяйствования".*

Подобное было в феврале. Тогда тоже белорусский руководитель сначала трактовал газовую коллизию как хозяйственную. А потом, когда Москва закрутила-таки вентиль, квалифицировал ее поведение уже как *"акт терроризма на самом высоком уровне".*

Если очистить оценки от эмоций, то правда в том, что политики в этих противоречиях очень даже много.

Это признал, в частности, глава "Газпрома" **Алексей Миллер,** отвечая неделю назад в Москве на вопрос автора этих строк. По его словам, поскольку "Газпром" является фактически государственной компанией, то естественно, что все принципиальные решения согласуются с высшим руководством страны. Из чего нетрудно понять, что, получив отмашку, российский газовый монополист может пойти на экстраординарные действия. Даже в ущерб чисто хозяйственным интересам и своему имиджу в глазах западных клиентов, как это и было в феврале.

Другое дело, что без крайней нужды обострять отношения Кремлю нынче ни к чему. Вот и в Ялте после встречи с Лукашенко Путин заявил: *"Во всяком случае какой-то крайней озабоченности тем, что некоторые вопросы решить не удалось, у нас нет. Все это будет решаться в рабочем порядке".*

Как отметил в интервью *"Белорусским новостям"* эксперт аналитического центра "Стратегия" **Валерий Карбалевич,** сами встречи лидеров двух стран всегда протекают достаточно миролюбиво. Во всяком случае с точки зрения широкой публики. И, слетевшись в Ялту, не повидаться тет-а-тет хотя бы накоротке — это было бы совсем из ряда вон. То, что по итогам общения с обеих сторон прозвучали "закругленные" фразы — тоже было ожидаемо. *"Это нормальный дипломатический этикет, — констатирует эксперт. — Обострения отношений обычно случаются в промежутках между такими встречами".*

По словам Валерия Карбалевича, об итогах двустороннего разговора в Ялте *"лучше всего судить по тому, о чем не упомянуто публично".* Так, похоже, *"не удалось выйти на договоренности по всему комплексу газовых вопросов".* Равно как и по принципиальным вопросам строительства Союзного государства, предполагает эксперт.

Добавим: широкой публике, в частности, так и неизвестно, как оценили в Минске последний вариант Конституционного акта, посланный из Москвы в декабре прошлого года. Об этом варианте вашему покорному слуге сообщил во время беседы в Кремле в минувший четверг помощник Путина **Сергей Приходько.** Кремль, по его словам, считает этот проект *"продвинутым".* В Минске, судя по молчанию длиной в полгода, так не считают. Впрочем, в апрельском послании парламенту Александр Лукашенко, вероятно, дал именно этим московским предложениям не слишком лестную косвенную оценку. В том смысле, что слабый конституционный акт нам ни к чему, ради этого и огород городить, то есть референдум затевать, резона нет.

"Узлы двусторонних противоречий в Ялте развязать не удалось, — считает Валерий Карбалевич. — *И это чревато новыми обострениями".*

По мнению эксперта, Александру Лукашенко сегодня проще заморозить интеграцию в рамках "двойки", сохранить в ней статус-кво. Ведь белорусский официальный лидер давно не питает иллюзий относительно кремлевской поддержки своих внутриполитических проектов. Другое дело, что это обстоятельство его, кажется, не особо смущает.

Тем временем, чтобы заполнить паузу в интеграции, обе стороны как к последнему доводу в пользу союза апеллируют к показателям роста взаимного товарооборота.

"Несмотря на ряд сложностей, которые возникали в последнее время, нужно с удовлетворением отметить, что Беларусь твердо занимает второе место после Германии среди всех стран по торговому обороту с Россией", — сказал в Ялте Путин.

В свою очередь, Александр Лукашенко, как сообщает БЕЛТА, отметил, что *"фундамент белорусско-российского взаимодействия является прочным. Только за первый квартал 2004 года товарооборот между двумя странами увеличился на 25%. И если взятые темпы сохранятся, то его величина может достигнуть 15 млрд. долларов США по итогам года".*

Цифры не вызывают сомнений. Один только нюанс: чтобы выгодно торговать друг с другом, вовсе не обязательно строить союзное государство. Десятки стран в мире делают это просто так.

И еще один деликатный момент двусторонних отношений остался в Ялте без комментариев.

В минувшую пятницу глава Совета безопасности России **Игорь Иванов** в беседе с белорусскими журналистами, в числе которых был и ваш корреспондент, спрогнозировал, что на ближайших встречах между Путиным и Лукашенко возможно обсуждение проблемы, которую в Москве характеризуют как *"рост антироссийских отношений в Беларуси".*

Говорилось ли об этом в Ялте — остается тайной. В любом случае стоит отметить, что Кремлю данная проблема кажется очень тревожной. Пожалуй, даже чересчур. Это, со своей стороны, прекрасно чувствует Александр Лукашенко. И периодически рисует картины ускользания Беларуси на Запад в случае прихода к власти *"радикальной оппозиции".* Подтекст ясен: мы-то, хотя всякое бывает, по большому счету люди свои, остынем да разберемся, а вот если дорвутся "те", вы в Кремле еще покусаете локти.

Такого рода фобии заставляют Москву быть еще более сдержанной в плане поиска неких *"сценариев замещения"* власти в Беларуси, о которых в последнее время модно рассуждать в политологических кругах. Похоже, эти сценарии — скорее пугало, которым кому-то выгодно размахивать. Причем, как ни парадоксально, на этом могут иметь свою выгоду разные игроки — как в Москве, так и в Минске.

("Белорусские новости".)

Дружына валанцёраў прыступіла да патрулявання Курапатаў

У інтэрв'ю БелаПАН кіраўнік дружыны, старшыня Мінскай гарадской арганізацыі Партыі БНФ Уладзімір Кішкурна паведаміў, што ў спіс для патрулявання запісаліся 135 чалавек. Сярод іх — актывісты Партыі БНФ, а таксама незарэгістраваных арганізацый "Беларуская партыя свабоды", "Малады фронт" і "Зубр".

Паводле слоў У.Кішкурны, пакуль у праваахоўных органах будуць выраблены пасведчанні для дружыннікаў, кожны з іх атрымае копію рашэння выканкама Бараўлянскага сельскага Савета ад 24 сакавіка 2004 года аб стварэнні добраахвотнай дружыны для падтрымання грамадскага парадку ў Курапатах.

У.Кішкурна паведаміў, што дзяжурства будзе весціся з 10 да 21 гадзіны па выхадных днях і з 17 да 21 — па будных. У патруляванні будуць браць удзел ад трох да шасці дружыннікаў і прадстаўнікі Мінскага РАУС.

Тым часам у Курапатах з'явіўся нарад з трох міліцыянераў Мінскага РАУС. Яны прад'явілі У.Кішкурну новую пастанову выканкама Бараўлянскага сельсавета ад 12 мая, якой ранейшая адмянялася з-за таго, што дружына быццам бы не сфарміраваная па тэрытарыяльна-вытворчым прынцыпе.

Каментуючы такі паварот падзей, старшыня Партыі БНФ В.Вячорка заявіў: "Гэта ў чарговы раз гаворыць аб страху вышэйшых уладаў перад агульнай добрай справай, калі неабыякавыя людзі разам з беларускай міліцыяй будуць ахоўваць нацыянальную святыню".

"Дружына створана і будзе працаваць у любым выпадку", — заявіў У.Кішкурна. Ён таксама паведаміў, што звернецца ў выканкам Бараўлянскага сельсавета і будзе высвятляць прычыну змянення пазіцыі мясцовых уладаў, якія напярэдадні пачатку патрулявання, 21 мая, пацвердзілі сваю гатоўнасць да супрацоўніцтва.

Марат ГАРАВЫ.

Народная Воля

25 МАЯ 2004 г.

ЛЁС ЧАЛАВЕКА

«Ён прыехаў, сам памёр, усё спакойна...»

Гэты артыкул у асноўным быў напісаны ў першыя тыдні пасля смерці Быкава — за выключэннем успамінаў некаторых сведкаў падзей, зробленых увосень мінулага года. Але былі абставіны, якія, нягледзячы на парады вельмі паважаных асоб — друкаваць, вымушалі мяне доўгі час устрымлівацца ад публікацыі.

Па-першае, пра некаторыя рэчы не жадала казаць удава Васіля Уладзіміравіча Ірына Міхайлаўна — і гэта, я перакананы, было яе права, і гэтае яе права я не мог не ўлічваць. Па-другое, яшчэ занадта свежыя былі тыя падзеі, шмат што ўспрымалася эмацыйна, і патрэбны быў час, каб ацаніць іх з пэўнай адлегласці.

Час не суняў болю па Быкаве — але я выкрасліў амаль усе ацэнкі, пакінуўшы факты. Зрэшты, сцяна маўчання пра апошнія тыдні Быкава ўжо парушаная — спачатку Зянонам Пазьняком у бюлетэні "Беларускія ведамасці", потым — Генадзем Бураўкіным у інтэрв'ю Сяргею Шапрану ў газеце "БДГ. Для служебного пользования".

Разумею, што мае запісы не могуць прэтэндаваць на паўнату — спадзяюся, што і іншыя, хто меў дачыненне да апошняга перыяду жыцця вялікага пісьменніка, пакінуць свае нататкі. Гэта — абавязак перад гісторыяй і перад ісцінай, якая рана ці позна будзе вядомая.

«Не ведаю, ці дачакаюся звяржэння дыктатара Лукашэнкі...»

Адразу пасля пахавання Быкава улады імкнуліся пераканаць, што ніякага канфлікту паміж ёй і Быкавым не было.

Міністр культуры Леанід Гуляка: *"Паміж уладай і Быкавым асаблівых канфліктаў і не было, як вы ведаеце. Некаторыя канфлікты больш падагравaліся і правакаваліся, чым яны існавалі насамрэч".*

Прэс-сакратар А.Лукашэнкі Наталля Пяткевіч: *"Сам факт таго, што пісьменнік вярнуўся на радзіму, і яму была аказаная тут усялякая мажлівая і немажлівая дапамога, гаворыць пра тое, што канфлікту не было".*

Пра вяртанне і пра *"дапамогу"* — пазней. Цяпер — пра тое, як сам Быкаў ацэньваў цяперашняга кіраўніка краіны і тое, што ён зрабіў з Беларуссю. Цытую некаторыя ўрыўкі быкаўскіх інтэрв'ю, якія гучалі на хвалях беларускай службы Радыё "Свабода" і ўвайшлі ў кнігу "Быкаў на "Свабодзе".

Пасля збіцця дэпутатаў БНФ у зале Вярхоўнага Савета: *"Сёння ён перамог рукамі "гарылаў" у чорных масках. Ужо пэўна, што ў Беларусі не будзе парлямэнту, дэмакратычных выбараў, зьнікнуць рэшткі вольнае прэсы. Краінай закіруе прэзідэнцкая хунта... Што ж, можна хіба павіншаваць беларусаў з мінулымі выбарамі (прэзідэнцкімі 1994. — **С.Н**). Горай — не зробіш. Для сябе, для грамадства, для нашчадкаў — таксама"* (16 красавіка 1995).

"Уся КГБісцкая картатэка прадбачліва адпраўленая на Лубянку. Гэтая акалічнасць і вызначыла выбар беларускага кіраўніцтва: не Захад, а Усход" (27 ліпеня 1995).

"У грамадстве, дзе кожны трэці — камуніст, а кожны другі — сексот, цяжка разьлічваць на перамогу дэмакратычнымі сродкамі" (30 снежня 1995).

"Камунафашысты, што загадваюць друкам, здымаюць няўгодных рэдактараў, манапалізуюць паліграфічную базу, як гэта шырока практыкуецца сёньня ў Беларусі" (26 студзеня 1996).

"Падпісанне саюзнай дамовы — гэта не толькі сумная справа, гэта ўвогуле злачынства стагоддзя. Гэта, безумоўна, генацыд беларускай нацыі — канец яе гісторыі" (8 снежня 1999)

"Я ў Мінску не магу пісаць. Па-першае, у мяне халодная кватэра. Я там з маімі хворымі лёгкімі вельмі хутка загнуся...

Яму не патрэбны Быкаў. У яго ёсць згуртаваная, магутная кагорта ўласных пісьменнікаў, якія пішуць яму біяграфіі. Пішуць пра яго, апісваюць ягонае жыццё. І яму гэтага дастаткова. А ўсяго астатняга ён не ўспрымае. Тое, што робіць Лукашэнка і яго рэжым, накіравана на ліквідацыю, на поўную ліквідацыю суверэннасці. Ён абсалютна закабаліў гэты народ" (16 студзеня 2000).

"Апошнімі гадамі ў Беларусі выпрацоўваюцца мадэлі таталітарызму..." (24 сакавіка 2000).

"Праімперскі дыктатарскі рэжым Лукашэнкі трымае кірунак на аб'яднанне з Расеяй, знішчае нацыянальную культуру і беларускую мову" (25 сакавіка 2000).

"Пры цяперашнім рэжыме я не маю магчымасці жыць у Беларусі. Хаця я глыбока перакананы, што жыць трэба дома, дзе ты нарадзіўся" (29 сакавіка 2000).

*"Жульніцкія і шулерскія прыёмы не раскрываюцца, а яны, безумоўна, мелі месца ў беларускіх выбарах... (прэзідэнцкіх 2001 года. — **С.Н.**). У нас да гэтага часу камуністы ходзяць з партрэтамі Леніна—Сталіна. А наперадзе іх ідзе прэзідэнт Лукашэнка. Беларусь выпала з нармальнага, натуральнага гістарычнага еўрапейскага працэсу. Беларусь — гэта анамалія. Выйсце для яе — наперадзе, а яна каціцца назад. Таму інакш як самагубства я не магу гэта расцаніць"* (14 верасня 2001).

"Нацыянальная сымволіка — атрыбут нацыі. Але яе ў нас скралі, нахабна абрабавалі нацыю, што страшней за эканамічны рабунак і аналагічна нацыянальнаму генацыду. Ужо адно тое, не кажучы пра рабунак свабоды, робіць рабаўнікоў злачынцамі — злачынцамі перад нацыяй. Нават калі яны спрабуюць падмяніць, падкласці замест святыні фальшыўку і патрабаваць да яе павагі як да святыні. Гэта ўжо падвоенае злачынства" (19 верасня 2001).

"Мне цяжка працаваць там, дзе няма свабоды" (12 лютага 2002).

"Я стары і ня ведаю, ці дачакаюся звяржэння дыктатара Лукашэнкі" (25 сакавіка 2002).

"Назад, у каменны век нас сілай гоніць нашае неасавецкае кіраўніцтва" (16 красавіка 2002).

"Магутныя сілы дзяржавы паставілі сабе задачу ліквідаваць беларускую літаратуру" (9 чэрвеня 2002).

"Калі б Беларусь была менавіта незалежная, няхай бы яна была бедная, неразвітая, адсталая ці слаба развітая, але калі б яна мела незалежнасць, усё астатняе прыкладалася б. А пакуль што яна не Беларусь, яна проста ператвараецца ў чарговую губернію Расеі. Хіба не пра гэта сведчыць уся палітыка сучаснага беларускага рэжыму?" (9 чэрвеня 2002).

"Беларуская перспектыва дужа змрочная. Яна такая сумная, што, напэўна, такой яшчэ не было ніколі ў нашай гісторыі" (24 снежня 2002).

"Цяпер ідзе разгром нацыянальнай культуры. Беларускую мову, і без таго пераўтвораную ў помесь, у трасянку, улады канчаткова перасталі падтрымліваць і сказалі, што яна ім непатрэбная" (3 лютага 2003).

У Васіля Уладзіміравіча не было ніякіх ілюзій адносна цяперашняга рэжыму. Толькі адзін прыклад. Летам 2002 года падчас тэлефоннай размовы на ягонае традыцыйнае пытанне пра навіны па-за межамі палітыкі, я сказаў, што ў Аляксандра Старыкевіча нарадзіўся сын. "Віншуйце. Можа, будзе другім прэзідэнтам Беларусі". — "Што прэзідэнтам — дык дай Бог, але, Васіль Уладзіміравіч, чаму другім? Можа, дзесятым..." — "Ды не, будзе другім. Цяперашні будзе яшчэ гадоў сорак, да сьмерці ня сыдзе".

У гутарках з сябрамі, у сваіх лістах Васіль Уладзіміравіч больш драматычна ацэньваў стаўленне да яго Лукашэнкі, чым у інтэрв'ю. Так, у адным з лістоў да ўкраінскага літаратуразнаўцы Васіля Бурана ён пісаў:

"На радзіме рэжым Л. абрынуўся на мяне з усёй сілы. Радыё, тэлебачанне, прэзідэнцкі друк кожны месяц мажуць мяне граззю. Думаю, што маецца на мэце зрабіць маё вяртанне немагчымым. Або рыхтуюць яшчэ больш страшнае. У такой сітуацыі, канешне, хочацца быць здаровым. А тут — хвароба".

Хвароба, пра якую пісаў Васіль Уладзіміравіч, — была не тая, страшная, якая выявіцца пазней. Доўгі час за мяжой Быкаў не меў таго, што прынята называць сацыяльнымі гарантыямі і што ў ягоным ўзросце жыццёва неабходна. Самае ж першае і галоўнае для чалавека, які апынуўся на Захадзе, — гэта медыцынская страхоўка. У лісце Сяргею Законнікаву Быкаў пісаў: *"Жыць трэба дома, калі б толькі тое было магчымым. А лячыцца тут няма як".*

Дома ж жыць ён, як вядома, не мог зусім не па сваёй волі.

«...Сітуацыя не дае магчымасці для маёй прафесійнай літаратурнай дзейнасці і нармальнага існаваньня...»

У пачатку 2002 года Васіль Уладзіміравіч сказаў мне, што да канца года магчымасць жыць у Нямеччыне скончыцца. Спробы нямецкіх сяброў Быкава працягнуць побыт натыкаліся на бюракратыю, хаця, як мне вядома, быў задзейнічаны нават прэзідэнт Нямеччыны Рау. Але справа ў тым, што ў дэмакратычных краінах дзейнічае прыярытэт права: ніхто, прэзідэнт ці прэм'ер, не можа загадаць чыноўніку зрабіць тое, што супярэчыць закону. Адзіны варыянт — браць палітычны прытулак — Васіль Уладзіміравіч адвяргаў з шэрагу прычынаў, у тым ліку і таму, што ён выключаў бы магчымасць ездзіць на Радзіму (але павінен сказаць, што аднойчы такі варыянт мы з ім абмяркоўвалі).

Мае пражскія сябры прапанавалі паспрабаваць чэшскі варыянт і паабяцалі дапамогу. У чэрвені 2002 года Быкаў прыехаў у Прагу і напісаў заяву наступнага зместу (чарнавік ён аддаў мне):

"Пану міністру Унутраных спраў
Чэшскай Рэспубліцы
Ад грамадзяніна
Рэспублікі Беларусь
пісьменніка
Васіля Быкава

Заява

У сувязі з тым, што ў Рэспубліцы Беларусь, дзе я нарадзіўся і пражываў да 1999 году, склалася непрыязная для мяне сітуацыя (найперш палітычная), якая не дае магчымасці для маёй прафесійнай літаратурнай дзейнасці і нармальнага існавання, прашу ўрад ЧР прадаставіць мне права пражывання ў Чэхіі.

Разам са мной знаходзіцца жонка Быкава Ірына, якая далучаецца да маёй просьбы.

З павагай В. Быкаў".

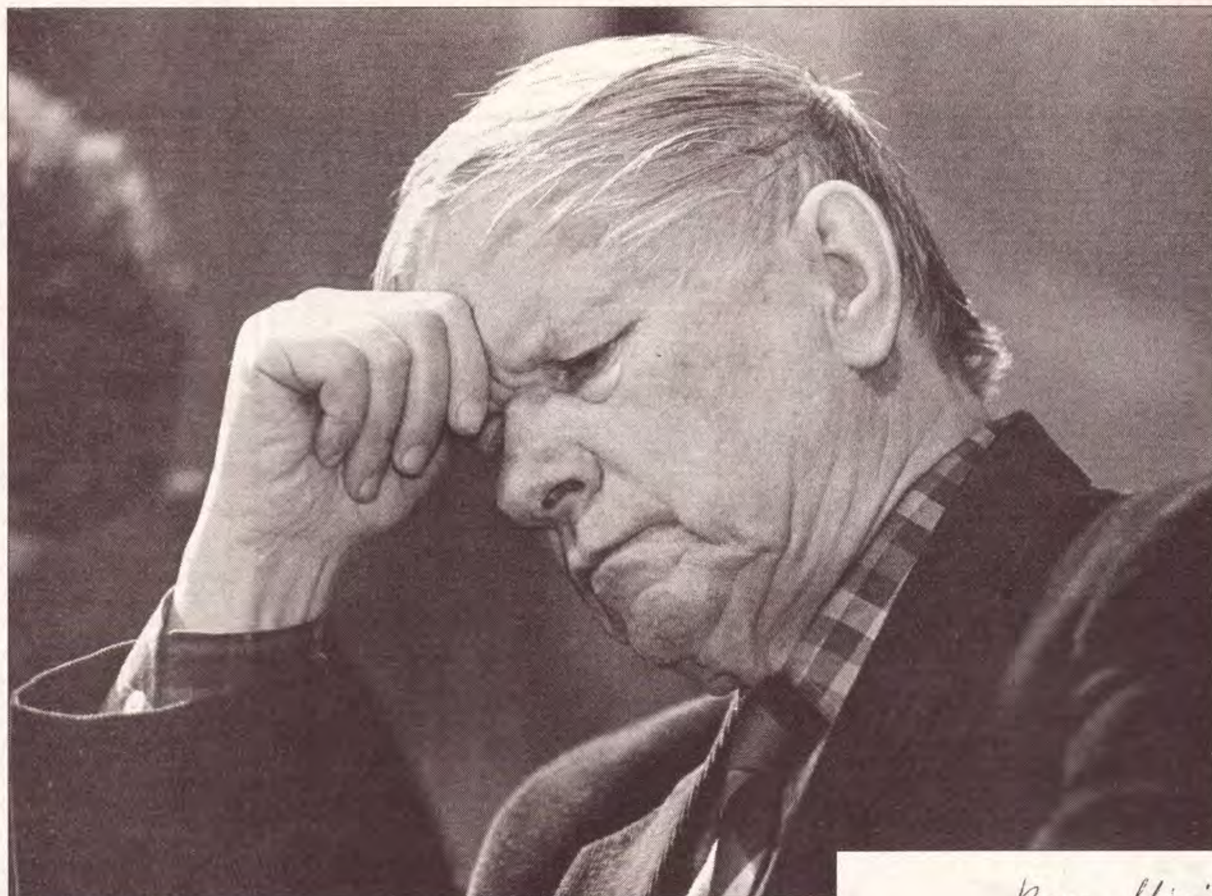
Мы пастараліся пазбавіць Васіля Уладзіміравіча большасці клопатаў, звязаных з афармленнем дакументаў. Дапамог ліст з канцэлярыі Гавела ды невялікая зачэпка ў законе, хаця, маючы нават ліст прэзідэнта, давялося тры месяцы абіваць парогі ўстаноў (ніякіх выключэнняў там не рабілі; прыйшлося нават браць даведкі аб несудзімасці з усіх тых краін, дзе жыў Быкаў у апошнія пяць гадоў). Прычым нам удалося і для Васіля Уладзіміравіча, і для Ірыны Міхайлаўны аформіць права пастаяннага побыту ў Чэхіі, без неабходнасці працягваць візу, якое ім, як асобам пенсійнага ўзросту, давала і бясплатную медыцынскую страхоўку (тады нават не думалася, як хутка яна спатрэбіцца).

У пабытовым сэнсе жыццё ў Празе ўладкавалася не адразу — былі праблемы і з фінансамі, і з кватэрай. Мне ўжо даводзілася чуць папрокі ў бок Чэхіі на гэты конт, але прэтэнзіі трэба адрасаваць мінскім уладам, якія стварылі Быкаву невыносныя ўмовы на Радзіме. У любым выпадку, Чэхія дала такі прававы статус, які не здолела прапанаваць ніякая іншая еўрапейская краіна.

«Вы ж разумееце, адкуль была каманда»

На час пакутлівай хваробы Быкава і страшнага дыягназу-прысуду прыйшлася публікацыя, якая, як я перакананы, была для яго моцным ударам. Нават калі ўлічыць усе знішчальныя "літаратуразнаўчыя" артыкулы 60-х гадоў ды абразлівыя выказванні "каментатараў" лукашэнкаўскага тэлебачання — гэтая публікацыя пераўзышла паводле агіднасці ўсё ранейшае.

Я вагаўся, ці варта цяпер пра яе ўзгадваць, нагэтулькі яна мярзотная — але замаўчаць яе было б няпраўдай.

Пра яе мне сказаў сам Васіль Уладзіміравіч, калі быў у шпіталі (не ведаю, хто паказаў яму той часопіс). Пазней Быкаў некалькі разоў прыгадваў публікацыю, хаця ён быў не з тых, хто скардзіцца на ўласныя непрыемнасці. Я пераконваў, што не варта звяртаць увагі на подласць, хаця сам цудоўна разумеў, што такія рэчы спакойна не ўспрымаюцца.

Аднойчы сказаў яму, што напішу пра гэтую публікацыю. "Не варта, Сярожа, усё гэта бессэнсоўна". — "А калі падаць у суд?" — "Які суд у Беларусі? Вы ж разумееце, адкуль была каманда. Ды і выканана гэта вельмі паскудна і хітра: фармальна прозвішча майго няма". І ўсё ж Васіль Уладзіміравіч даў мне гэты часопіс — я забраў яго ў Нью-Йорк, куды мусіў адляцець на некалькі тыдняў. Але тады мяне адгаварылі пісаць — тым аргументам, што не варта паказваць аўтару і ініцыятарам публікацыі, што ў нечым яны дасягнулі сваёй ганебнай мэты — зрабілі Быкаву балюча. Вельмі шкадую, што не напісаў тады — пішу цяпер. Зараз водпаведзь ўжо не мае сэнсу, але прывяду некалькі цытат, якія выяўляюць духоўнае ды маральнае аблічча як іх аўтара, так і тых, хто за ім стаіць...

Гаворка ў "творы" Яўгена Росціква "Динамит для лауреата — маленькая повесть о большом человеке" ("Нёман", №1, 2003 г.) ідзе пра пісьменніка з прозвішчам Дроб, які жыве за мяжой і можа атрымаць Нобелеўскую прэмію. Некаторыя біяграфічныя эпізоды нібыта недвухсэнсоўна ўказваюць на канкрэтнага чалавека, але ўсё астатняе — фантазія самага гнюснага кшталту:

"...перед войной успел два года поучиться в художественном училище...", "подался в областную газету...", "местные черносотенцы с ведома властей забрасывают скромный домик фронтовика камнями за его острые публикации", "переводили на итальянский, французский, немецкий и английский языки...", ..."власть щедро одаривала его премиями, орденами, медалями...", "сделал ставку на рвущихся к власти националистов. Сделал им пару комплиментов в интервью, а лидера их... вообще назвал апостолом...", "из преуспевающего советского писателя он вдруг превратился в великомученика, "совесть нации...", "Разоблачения "гэтай улады"...", "тихий немецкий городок, в котором ему милостиво предоставили виллу. Газеты писали, что... здесь, почувствовав наконец свободу, он плодотворно работает над новым гениальным романом, который должен продемонстрировать весь ужас существующей в его стране системы и одновременно должен стать новым словом в литературе", "...почувствовал, как внутри вдруг что-то взорвалось и, переполнив его, стало вытекать наружу... Он открыл окно, потом включил кондиционер, но запах уже заполнил комнату, проник во все щели ... трупный запах...", "нет, надо что-то делать — бежать, спасаться, пока эти культурные немцы не догадались, что живут рядом с трупом...", "о том, что переполняет его, что он труп, знало и руководство Пен-центра, предложившее ему эту "последнюю акцию" — бегство за рубеж, чтобы властям страны стало стыдно, поскольку они не создали гению надлежащих условий...", "тысяча двести гостей уже заняли свои места за праздничными столами в стокгольмской ратуше, чтобы отдать дань уважения современным гениям — нобелевским лауреатам, и в первую очередь ему — Федору Дробу...", "последнее, что увидел Дроб, — это гостей необыкновенного вечера, которые вместе со всем королевским семейством, с лауреатами и официантами, зажав пальцами носы, ринулись из старинной ратуши вон...", "журналистов в зале не было. Профессиональным нюхом почуяв запах тлена, они уже мчались в редакции, чтобы сообщить миру сенсационную новость о смерти писателя, который маниакально хотел получить Нобелевскую премию..."

Я не прыводжу самыя мярзотныя пасажы гэтага опусу. Скажу толькі, што ў якой іншай краіне аўтар падобнага знаходзіўся б пасля публікацыі на яе тэрыторыі роўна столькі, колькі займае паездка ад кватэры да аэрапорта — пры самым шчаслівым для яго разгортванні падзеяў. Назаву яшчэ склад рэдкалегіі, якая выпусціла ў свет гэтую мярзоту: "Н.Чайка, В.Лукша, И.Лученок, С.Зайцев, Г.Пашков, М.Поздняков, М.Савицкий, Ю.Сидоров, А.Сульянов, Н.Шевцов". Дадам, што кіраўніцтва "холдынгу", куды ўваходзіць цяпер часопіс, прызначалася Адміністрацыяй прэзідэнта, а сам аўтар працуе ва ўрадавай газеце "Рэспубліка".

Пра сапраўдны дыягназ (рак), акрамя лекараў, самога Васіля Уладзіміравіча і Ірыны Міхайлаўны, — ведалі толькі некалькі чалавек. Ва ўсялякім разе так нам тады здавалася.

У канцы сакавіка ў Прагу раптам патэлефанаваў Мікалай Чаргінец (кіраўнік штаба Лукашэнкі на апошніх выбарах і дэпутат "сената") і выказаў жаданне дапамагчы. Пра званок мне распавяла Ірына Міхайлаўна; калі я запытаўся ў Васіля Уладзіміравіча (гэта было на наступны дзень пасля аперацыі), ён сказаў, што не мае з Чаргінцом ніякіх адносінаў.

Чаргінец выявіў дзіўнае веданне стану здароўя Быкава — прычына гэтай дасведчанасці стала зразумелая пазней. Літаральна за некалькі дзён да ягонага званка лекар Сяргей Юрчанка, які апекваўся Быкавым і падчас аперацыі рабіў анестэзію, патэлефанаваў сыну Быкава ў Беларусь і распавёў усю праўду пра дыягназ і верагодныя перспектывы.

Быкаў быў перакананы, што кожны ягоны крок адсочваецца, тэлефонныя размовы яго і блізкіх — праслухоўваюцца (гэта я чуў ад яго шмат разоў, думаю, чулі і іншыя).

Выглядае, што і размову пражскага доктара з сынам Быкава чулі тыя, каму яна была вельмі цікавая. І зрабілі пэўныя высновы.

«...Васіль Уладзіміравіч ацэньваў сітуацыю як спецыяльна праведзеную аперацыю ўлад»

Апошні раз я бачыў Быкава 19 красавіка — на наступны дзень мне трэба было вылятаць у Нью-Йорк. Пра тое, што ён хоча з'ездзіць у Мінск, Васіль Уладзіміравіч казаў даўно, планаваў нават паездку да аперацыі, але прыйшлося адкласці. У той дзень Быкаў сказаў, што паедзе, магчыма, у чэрвені, а мо і пазней. Я тэлефанаваў яму з Амерыкі, і аднойчы Васіль Уладзіміравіч сказаў, што назаўтра разам з Ірынай Міхайлаўнай вылятае ў Мінск, а вернуцца 6 чэрвеня, зваротныя білеты таксама ўжо купленыя. Мяне крыху здзівіла раптоўная змена планаў. Васіль Уладзіміравіч сказаў, што трэба "палагодзіць некаторыя справы", а што ён меў на ўвазе канкрэтна, я не стаў дапытвацца.

Ляцелі Быкавы ў Мінск 23 мая 2003 года самалётам "Белавія" Як-40. Хворы геній беларускай літаратуры быў вымушаны дабірацца на Радзіму самалётам, які і маладыя ды здаровыя людзі з цяжкасцю пераносяць. У тэлефоннай размове Васіль Уладзіміравіч сказаў, што пералёт быў для іх настолькі пакутлівым, што, калі выйшлі ў праход паміж самалётам і будынкам аэрапорта, апусціліся на падлогу, а потым "трымаліся за сцены і ледзь ачунялі".

Цяпер — адносна таго, што Быкаў нібыта прыехаў у Беларусь паміраць. Гэтак заяўляюць прадстаўнікі ўлад, якім хочацца, хай і пасмяротна, прымірыць Быкава з уладай, гэтак кажуць і некаторыя сябры, жадаючы падкрэсліць любоў Быкава да Беларусі. Часам сцвярджэнне набывае характар вiдавочнай спекуляцыі, аж да заявы ў адным апазіцыйным выданні, што нібыта Быкаў вярнуўся памерці, каб сваёй смерцю ўзняць беларускі народ...

Але Васіль Уладзіміравіч не ехаў ў Мінск паміраць. Магчыма, прыехаўшы, ён зразумеў, што ўжо нікуды з Беларусі не з'едзе, — але паміраць ён не ехаў, і гэтаму ў мяне ёсць доказы.

Праз некалькі дзён пасля прыезду Васіль Уладзіміравіч папрасіў мяне перадаць яму з аказіяй ягоны персанальны камп'ютэр. А яшчэ праз некалькі дзён, калі ўжо быў у шпіталі, праз Ірыну Міхайлаўну ён надыктаваў спіс рэчаў, якія засталіся ў пражскай кватэры і якія я яму таксама перадаў — два блакноты (адзін — з уласнымі малюнкамі, якія ён рабіў у Празе — бацькоўская хата на Ушаччыне, дарога ў школу, возера дзяцінства, полацкая Сафія, вайсковыя замалёўкі; другі — з нататкамі і роздумамі над прачытаным, якія потым назавуць "дзённікам"), лісты, на якія не паспеў адказаць, некаторыя рукапісы ненадрукаваных твораў, фотаздымкі. А таксама прыбор для вымярэння ціску, мабільны тэлефон і некаторыя іншыя рэчы — тое, што ён хацеў мець пры сабе. І абавязкова ўзяў бы, калі б ведаў, што з'язджае назаўсёды. І ўжо, канешне, ён не браў бы зваротнага білета ў Прагу.

У дзень, калі Васіль Уладзіміравіч папрасіў перадаць яму камп'ютэр, ён сказаў, што вакол яго адбываюцца некаторыя падзеі, але ён не хоча пра іх казаць па тэлефоне, "вярнуся ў Прагу — тады раскажу". І запытаўся, калі прыедзе ў Мінск Аляксандр Лукашук (дырэктар беларускай "Свабоды").

Пану Міністру Унутраных Спраў
Чэшскай Рэспублікі

ад грамадзяніна
Рэспублікі Беларусь
пісьменніка
Васіля Быкава

Заява

У сувязі з тым, што ў Рэспубліцы Беларусь, дзе я нарадзіўся і пражываў да 1999 году, склалася непрыязная для мяне сітуацыя (найперш палітычная), якая не дае магчымасці для маёй прафесійнай літаратурнай дзейнасці і нармальнага існавання, прашу ўрад ЧР прадаставіць мне права пражывання ў Чэхіі.

Разам са мной знаходзіцца жонка Быкава Ірына, якая далучаецца да маёй просьбы.

З павагай В. Быкаў
І. Быкава

Аляксандр сапраўды збіраўся ў Беларусь, але паездка адклалася, і я папрасіў яго тэрмінова пазваніць Быкаву (падаю ягоныя словы так, як я запісаў іх летась у ліпені):

Аляксандр Лукашук: *"Напрыканцы лютага — на пачатку красавіка я дапамагаў Быкавым стаць на ўлік ў беларускай амбасадзе і запоўніць дакументы на атрыманне новага пашпарта для Ірыны Міхайлаўны. На маіх вачах былі запоўненыя формы, консул Андрэй Уладзіміравіч Валавік заявіў, што Ірына Міхайлаўна мае права атрымаць новы пашпарт у амбасадзе, бо мае дазвол на сталае пражыванне. Прапіска ці права на жыллё ніяк не ўзгадвалася. Консул вызваліў Быкавых ад аплаты збораў.*

8 мая Быкавым пазванілі з амбасады і сказалі, што пашпарт гатовы. Назаўтра прадстаўнікі амбасады заехалі за Быкавым, каб запрасіць яго на ўскладанне кветак да магіл савецкіх салдат на Альшанскіх могілках, і ўручылі пашпарт Ірыне Міхайлаўне. У ім не было штампа прапіскі. З гэтай нагоды Ірына Міхайлаўна адмовілася аддаць у амбасаду стары пашпарт.

Пасля нечаканага ад'езду Васіля Уладзіміравіча і Ірыны Міхайлаўны з Прагі ў Мінск 23 мая я ўпершыню гаварыў з Васілём Уладзіміравічам недзе праз тыдзень. У той дзень Сяргей Навумчык сказаў, што Васіль Уладзіміравіч гаварыў пра надзвычайную навіну, але не хацеў даваць падрабязнасці па тэлефоне. Я спытаўся пра гэтую навіну — Васіль Уладзіміравіч пацвердзіў, што ёсць навіна, і яшчэ якая, і яна тычыцца яго.

Недзе праз некалькі дзён я зноў гаварыў з ім па тэлефоне і зноў спытаўся пра важную навіну. Васіль Уладзіміравіч расказаў, што іх пазбавілі прапіскі. Па ягоных словах, прапіскі пазбаўлены і ён, і жонка. І няясна, ці могуць яны ўвогуле цяпер знаходзіцца ў гэтай кватэры, якая не была прыватызавана. Васіль Уладзіміравіч сказаў, што ў ЖЭСе яму паказалі нейкі закон і інструкцыю, з якой вынікала, што яны выпісаныя цалкам законна. Ён некалькі разоў спасылаўся на гэтыя дакументы".

Паводле ведамасных інструкцый МЗС і МУС (інструкцый, а не закону!), асобы, якія стала пражываюць за мяжой, павінны падаць заяву аб адмове ад прапіскі ў Беларусі — у тым разе, зразумела, калі яны хочуць мець беларускі пашпарт і легальна наведваць радзіму. Гэтае правіла не распаўсюджваецца на тых, хто мае часовую ці, напрыклад, гадавую візу. У Быкавых была пастаянная чэшская віза. З другога боку, тэрмін дзеяння візы быў 15 гадоў ("Мне гэтага хопіць", — казаў Васіль Уладзіміравіч), што давала б беларускім уладам магчымасць разглядаць яе як часовую. Наогул, інстытут прапіскі — гэта савецкі анахранізм, сутнасць якога патлумачыць заходняму чалавеку практычна немагчыма, аднак у беларускіх умовах прапіска значыць даволі шмат. Падобная праблема з прапіскай была і ў мяне (калі я запытаўся ў генконсульстве РБ ў Нью-Йорку, на якіх умовах мне далі б беларускі пашпарт), тады даволі шмат пісалася пра гэта ў "Народнай волі". Пасля адной з такіх публікацый (гэта быў студзень 2003 года), Васіль Уладзіміравіч сказаў, што яны з Ірынай Міхайлаўнай устрывожаны, ці не здарыцца тое ж самае і з імі, гэта значыць — ці не запатрабуюць ад іх выпісацца. Тады я сказаў, што наўрад ці ўлады асмеляцца зрабіць такое з Быкавым. "Ды яны зробяць з намі што захочуць", — быў адказ.

Праз некалькі месяцаў стала зразумела, што Быкаў больш рэальна ацэньваў стаўленне да сябе ўлад...

Першае, што я прапанаваў Васілю Уладзіміравічу, калі пачуў пра сітуацыю з прапіскай, — гэта даць інфармацыю ў прэсу. Мы былі гатовыя сказаць пра гэта па "Свабодзе" ў той жа дзень. Аднак Васіль Уладзіміравіч настойліва папрасіў гэтага не рабіць: "Так хоць застаецца якая-небудзь надзея, а калі іх раззлаваць — тады проста выкінуць з хаты". Перад шпіталізацыяй я некалькі разоў размаўляў па тэлефоне з Васілём Уладзіміравічам, і ён увесь час быў занепакоены гэтай праблемай. У адной з тэлефонных размоў ён нават сказаў маёй жонцы, што вось, маўляў, пакуль яшчэ жывуць на Танкавай, не выселілі, "пакуль ніхто не ўнёс сюды свае чамаданы, а могуць і засяліць якога перадавіка вытворчасці з трактарнага завода"...

Ізноў слова Аляксандру Лукашуку: *"На пытанне, што ён плануе рабіць, Васіль Уладзіміравіч адказаў напэўна — маўляў, раюся. На той момант ён не звяртаўся да афіцыйных асоб, хаця ўжо яму званілі намеснік міністра культуры, пазней, здаецца, дэпутат Чаргінец, а потым званіў міністр культуры Гуляка.*

Я патэлефанаваў у амбасаду дарадцу Віктару Міхайлавічу Казлову, які неаднаразова бываў на афіцыйных сустрэчах Радыё "Свабода", распавёў пра стан спраў і выказаў меркаванне, што амбасада выглядае ў гэтай сітуацыі двухсэнсоўна як праваднік аперацыі спецслужб. Пазней мне перазваніў консул Валавік, якому я таксама паўтарыў гэта. Абодва выказвалі здзіўленне, казалі, што гэта глупства на месцах, да якога амбасада і МЗС не маюць ніякага дачынення. Валавік абяцаў неадкладна ўсё высветліць і дапамагчы палагодзіць".

У тэлефонных размовах Васіль Уладзіміравіч у тыя дні і мне казаў, што звярнуўся па дапамогу да сябра, і, магчыма, нешта ўдасца зрабіць. Гэтым чалавекам быў Генадзь Бураўкін, і вось што прыгадаў ён па маёй просьбе для кнігі "Быкаў на "Свабодзе":

Генадзь Бураўкін: *"Васіль сказаў мне пра цяжкасці з прапіскай, якія ўзніклі ў Ірыны Міхайлаўны, але зазначыў, што нічога ні аб чым прасіць уладу не будзе. Прыкладна ў тыя ж дні са мною звязаўся кіраўнік прэзідэнцкай Адміністрацыі Урал Латыпаў і запытаўся: ці не мог бы асабіста ён чымсьці дапамагчы Быкаву?"*

Перарву Генадзя Мікалаевіча. Уражвае гэтае імкненне самага высокапастаўленага чыноўніка прэзідэнцкай Адміністрацыі дапамагчы "асабіста" — пасля таго, як гэтай самай Адміністрацыяй было зняважана ўсё тое, што для Быкава было дарагім — мова, нацыянальныя сімвалы...

Генадзь Бураўкін: *"І я тады ж сказаў, што Васіль не хоча звяртацца да прадстаўнікоў улады з нейкімі просьбамі, але ў яго ёсць пабытовыя цяжкасці, якімі, я перакананы, ён не павінен займацца. І распавёў пра цяжкасці з прапіскай. На што Латыпаў адказаў: "Генадзь Мікалаевіч, гэта не праблема. Мы вырашым". Але я яго папярэдзіў, што Васіль баіцца паўтарэння сітуацыі з Генадзем Карпенкам, калі пасля пахавання таго Лукашэнка сказаў, што на ягонае ўказанне ўлада нават чаравікі купляла для нябожчыка. І таму Васіль Уладзіміравіч баіцца, што нейкія жэсты з боку чыноўнікаў будуць пададзеныя як ласка ад найвышэйшага кіраўніцтва... Пытанне з прапіскай праз некалькі дзён было вырашана".*

Гэтыя словы Бураўкіна я запісаў у кастрычніку; пазней Генадзь Мікалаевіч распавёў некаторыя дэталі ў інтэрв'ю для газеты "БДГ. Для служебного пользования". Бураўкін паводзіў сябе як сапраўдны сябра.

Ірыне Міхайлаўне выдалі новы пашпарт, але, каб вярнуцца ў Чэхію, ёй ужо спатрэбілася б браць візу, бо пашпарт з пастаяннай візай быў здадзены. А потым, у Празе, аднаўляць той штамп, які даваў права на пастаяннае жыхарства. І яшчэ: калі б пашпарт прыйшлося мяняць Быкаву, у яго б таксама забралі той, дзе была пастаянная чэшская віза.

Мая перадапошняя размова з Васілём Уладзіміравічам адбылася 4 чэрвеня — я папрасіў яго выказацца наконт ліквідацыі Беларускага нацыянальнага гуманітарнага ліцэя, і словы "трэба змагацца за родную мову" сталі апошнімі словамі ягонага апошняга інтэрв'ю. Тады ж Васіль Уладзіміравіч сказаў мне, што праблема пашпарта Ірыны Міхайлаўны вырашаная, хаця невядома, што будзе з ягоным пашпартам, калі спатрэбіцца замена. Але гэта ўжо не турбавала Васіля Уладзіміравіча, ён адчуваў сябе вельмі дрэнна, і я запісаў ягоныя словы: *"Сярожа, цяпер паперкі, штампікі ў пашпарце мяне ўжо не цікавяць. Могуць быць, а могуць і не быць..."*

На наступны дзень Васіль Уладзіміравіч сказаў, што кладзецца ў Бараўляны.

Ну а тое, ці была гэтая гісторыя выпадковай і якая ў ёй роля ўлад, у тыя ж дні вызначыў сам Быкаў.

Аляксандр Лукашук: *"Васіль Уладзіміравіч ацэньваў сітуацыю як спецыяльна праведзеную аперацыю ўлад, ён і жонка былі надзвычай знерваваныя гэтым здарэннем і цяжка перажылі гэты ўдар".*

У тым, што гэта забрала ў Быкава апошнія сілы, перакананыя ўсе, каму Васіль Уладзіміравіч палічыў патрэбным пра яе сказаць. "Васіль быў у адчаі", — прыгадвае Рыгор Барадулін.

У "Беларускіх ведамасцях" Зянон Пазьняк напісаў, што "хвораму Быкаву прыйшлося гэтую нізасць пераадольваць ды перажываць і з-за яе застацца ў Мінску, ён планаваў вярнуцца ў Прагу. Там сябры чэхі і беларусы выстараліся яму рэдкае лякарства (20 тысяч долараў адна таблетка). Чалавека, нават смяротна хворага на рак, яно магло патрымаць у жыцці яшчэ год або два..." ("Беларускія ведамасці", №4, 2003 г.)

Паколькі Пазьняк пісаў з майго расповеду (гутарка была па тэлефоне адразу пасля смерці Быкава), павінен зрабіць некаторыя ўдакладненні.

Але спачатку — цытаты з перадачы БТ "Панарама". У інтэрв'ю, якое прагучала на наступны дзень пасля смерці Быкава, 23 чэрвеня 2003 года, дырэктар НДІ ў Бараўлянах Іосіф Залуцкі сказаў (цытую па стэнаграме): "Его прооперировали 7 марта в Чехии. Он получил два курса химиотерапии, но никто за ним не наблюдал, курсы оказались неэффективными. Мы в таком случае всегда смотрим за больным". "Урачы адзінага ў краіне аддзялення інтэнсіўных метадаў лячэння, дзе знаходзіўся Васіль Быкаў, таксама шкадуюць, што час быў упушчаны", — дадаў карэспандэнт.

Дарэчы, аперацыю Быкаву (і не 7 сакавіка, а 27 сакавіка — тут, пэўна, звычайная агаворка) рабіў лепшы пражскі хірург — той самы, які апераваў Вацлава Гавела. Таму каментарый дырэктара НДІ, мякка кажучы, некарэктны. У Празе медыкі былі здзіўленыя такімі словамі.

Як і тым, што ніхто з мінскіх медыкаў не звязаўся з пражскімі калегамі, якія лячылі Быкава на працягу апошніх месяцаў (Быкаву перад ад'ездам далі запіс асноўных параметраў хваробы і аналізаў, а таксама каардынаты пражскіх медыкаў — але з імі так ніхто і не скантактаваўся).

У сваім артыкуле Пазьняк прыводзіць кошты амерыканскіх аналагаў тых лекаў, якімі лячылі Быкава ў Празе; у Еўропе яны не такія астранамічныя, але таксама немалыя (адзначу, што ўсё пакрывала страхоўка). Гэтыя лекі — якраз і ёсць тыя самыя курсы хіміятэрапіі, пра якія сказаў дырэктар бараўлянскага НДІ. Іх адметнасць, у адрозненне ад хіміятэрапіі праз кропельніцу, у тым, што яны мінімізуюць пабочныя эфекты. Зянон Пазьняк піша, што лякарства чакала Быкава ў Празе, але некалькі ўпаковак гэтых лекаў Васіль Уладзіміравіч узяў з сабой у Мінск. Іншая справа, што ў Бараўлянах была абраная іншая методыка лячэння.

Самае большае, чаго баяліся пражскія лекары, — што ў Мінску будзе прымененая хіміятэрапія не праз таблеткі, а праз кропельніцу ("Ён яе не перанясе", — сказаў мне пражскі доктар яшчэ да таго, як Быкаў быў шпіталізаваны ў Бараўляны). Але хіміятэрапію праз кропельніцу прымянілі. Я разумею, што ёсць розныя методыкі лячэння, розныя традыцыі, урэшце, розныя магчымасці, і, верагодна, у мінскіх медыкаў не было іншага выбару. Але ў трагічным выніку не варта вінаваціць іншых.

З чым можна пагадзіцца — гэта з тым, што час сапраўды быў упушчаны, бо пра хваробу даведаліся са спазненнем на год ці нават болей. Доўгі час ў замежжы ў Быкава не было магчымасці прайсці медыцынскае абследаванне. Прычыны ж, якія вымусілі яго пакінуць Радзіму, ляжаць, як вядома, зусім не ў медыцынскай сферы.

* * *

Яшчэ калі Васіль Уладзіміравіч быў жывы, я даведаўся пра адну размову, якая калі не канчаткова, дык у значнай ступені патлумачыла тое, што рабілася вакол Быкава ў апошнія тыдні. Да дня нараджэння Васіля Уладзіміравіча я напісаў невялікі артыкул і 16 чэрвеня размаўляў з галоўным рэдактарам "Народнай волі" Іосіфам Сярэдзічам. Ён і паведаміў пра размову (пазней я папрасіў Іосіфа Паўлавіча паўтарыць свае словы пад запіс).

Іосіф Сярэдзіч: *"Літаральна на наступны дзень пасля вяртання Васіля Быкава з Прагі ў Мінск я сустрэўся з адным добрым знаёмым, чыноўнікам высокага рангу, які ў бліжэйшым атачэнні Лукашэнкі. І Вы ведаеце, я заўважыў проста, як ён, ледзь не паціраючы рукі, сказаў, што "я вось пераконваў, усе пагадзіліся", і менавіта толькі дзякуючы яму і бліжэйшаму атачэнню Лукашэнкі Васіль Быкаў "прыехаў паміраць" — менавіта "паміраць" — на Радзіму. Таму што, "калі б Васіль Быкаў памёр у Празе, як бы яго сустракала ўся грамадскасць на чыгуначным вакзале альбо ў аэрапорце, калі б самалётам, гэта вылілася б у вялікую, можа, маніфестацыю. А тут — ён прыехаў, сам памёр, усё спакойна..."*

У смерці Быкава яны бачылі сваю перамогу. І, як маглі, паскорылі яе.

Сяргей НАВУМЧЫК.

Прага.
Ліпень 2003 — май 2004.

ЧТО ПРОИСХОДИТ В МИРЕ

Итоги израильской осады

Израильская армия завершила шестидневную осаду населенного пункта Тель-Султан в секторе Газа. Первый раз войска вошли в этот район в прошлый вторник в рамках операции "Радуга", целью которой, по словам израильских военных, было уничтожение туннелей, используемых боевиками для контрабанды оружия из Египта в Газу.

В результате последовавших боев более 40 палестинцев погибли; уничтожены более десятка домов.

Бои в Неджефе и Куфе: 34 погибших

В священном для шиитов городе Неджефе и близлежащей Куфе возобновились столкновения между коалиционными силами и сторонниками радикального шиитского лидера Моктады Садра.

Как сообщают американские военные, в результате боя на территории одной из мечетей Куфы в ночь на воскресенье были убиты 20 боевиков. По словам местных жителей, прежде чем американские военные при поддержке танков вошли в этот район, по нему был нанесен мощные артиллерийский и авиаудары.

Найдена новая разновидность смертельного вируса

Ученые из разных стран съезжаются в Судан: здесь обнаружена новая разновидность смертельного вируса эбола.

Представители Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ) зафиксировали болезнь, напоминающую эболу, в городке Йамбио в Западно-экваториальном районе южного Судана. В последние две недели официально подтверждены 15 случаев заражения вирусом; четыре человека уже скончались, еще четверо — в изоляторе местной больницы. Около сотни находятся под наблюдением, так что общее число зараженных может возрасти.

Трагедия в парижском аэропорту имени де Голя

В результате обрушения крыши в одном из терминалов парижского международного аэропорта имени Шарля де Голля погибли шесть человек, в том числе три сотрудника полиции, и не менее 10 человек получили травмы. По словам представителя пожарной службы, в терминале, построенном в июне прошлого года, на землю упали несколько тонн бетона и металла. Причина случившегося пока не установлена. Власти Франции исключают возможность диверсии.

В Сингапурском проливе утопили 4000 автомобилей. В Бангладеш затонул паром с 250 пассажирами на борту

Недалеко от Сингапура в ночь с субботы на воскресенье транспортное судно, принадлежащее компании "Hyundai", на борту которого находилось 4000 автомобилей, столкнулось с нефтеналивным танкером и затонуло. Утром в воскресенье на реке Мегна в Бангладеш примерно в 60 километрах к востоку от столицы страны города Даки перевернулся и затонул двухпалубный паром, на борту которого находились 250 человек. По информации местной полиции, около 50 человек смогли самостоятельно доплыть до берега. Прибывшие на место спасатели обнаружили десятки тел погибших.

Антибушевский фильм получил главный приз

"Золотая пальмовая ветвь" — главный приз Каннского кинофестиваля — была вручена фильму Майкла Мура "Фаренгейт 9/11". Документальный фильм удостоен такой чести впервые с 1956 года. Картина — яростное обличение президента Джорджа Буша, его связей с семьей бен Ладенов, скандала с выборами президента США в 2000 году и войны в Ираке.

Президент жюри Квентин Тарантино 20 минут аплодировал стоя. Мик Джаггер хлопал в ладоши с такой энергией, что ему стало жарко и пришлось снять свитер. Сквозь шквал аплодисментов слышны были зрительские выкрики: "Долой Буша!". С такими эмоциями несколько дней назад в конкурсном показе Каннского фестиваля "взорвалась" документальная бомба по имени "Фаренгейт 9/11".

Взгляд через фотообъектив

Багдад. Мальчик играет рядом со столкновением американских войск с повстанцами.

США. Трехлетние будущие скрипачи во время прослушивания в музыкальной школе в Редмонде.

В Токио в честь выхода на японские экраны фильма "Троя" установили этого коня.

Хорст КЁЛЕР:

«Центральная задача — превращение Германии в страну идей, а не в «страну поэтов»

Президентом Германии избран Хорст Кёлер

Из 1204 участников Федерального собрания, раз в пять лет избирающего главу государства, за Хорста Кёлера отдали свои голоса 604. Хорст Кёлер стал девятым президентом ФРГ. Кёлер сменит на посту президента социал-демократа Йоханнеса Рау. Помимо Кёлера на пост президента претендовала Гезин Шван, профессор одного из университетов, которая могла стать первой в Германии женщиной-президентом.

12-е Федеральное собрание депутатов бундестага и представителей федеральных земель открылось в полдень 23 мая. Речь председателя бундестага социал-демократа Вольфганга Тирзе не скрывавшего волнения, была отмечена многочисленными оговорками, вызвавшими оживление и смех в зале. За Хорста Кёлера было подано 604 голоса — на 1 голос больше, чем требовалось по регламенту для победы уже в первом туре. Гезине Шван получила 589 голосов. Как выяснилось позднее, результаты голосования пришлось пересчитывать дважды: два бюллетеня за Кёлера случайно попали в пакет бюллетеней за Шван.

Европейские СМИ широко комментируют это событие. "Немецкая волна" отмечает, что для христианско-демократической и либеральной оппозиции выборы Хорста Кёлера означают взятие важнейшей промежуточной высоты на пути к власти, которую ХДС/ХСС и СвДП потеряли после всеобщих выборов в 1998 году. Вместе с тем за годы правления в Берлине социал-демократов и "зеленых" оппозиция постепенно вытесняла партии правящей коалиции из ландтагов федеральных земель. Таким образом, к тому моменту, когда, по Конституции, должно было состояться избрание федерального президента, у оппозиции появился решающий перевес голосов в Федеральном собрании, где депутатам бундестага принадлежит лишь половина голосов, а другая половина составлена из представителей федеральных земель. Поэтому переизбрание президента Йоханнеса Рау, выдвиженца СДПГ, более не представлялось возможным.

Социал-демократы и "зеленые" должны теперь считаться и с тем, что на посту федерального президента у правительства будет отныне гораздо более критически настроенный, хотя и надпартийный деятель, представляющий, с одной стороны, интересы всего населения, а с другой — взгляды тех сил, которые разочарованы утратой Германией в последние полтора-два десятилетия роли самого динамичного экономического мотора Европы.

Би-Би-Си также подчеркивает, что президентские выборы в Германии готовят почву для смены правительства. Поэтому за голосованием по выборам президента пристально следили все политические партии.

В своем первом выступлении перед Федеральным собранием новоизбранный президент ФРГ Хорст Кёлер провозгласил в качестве своей центральной задачи превращение Германии в страну идей. Не в "страну поэтов", не в страну экономического чуда "made in Germany", а в страну, с любопытством открытую миру. Сегодня, в день 55-летия принятия Конституции ФРГ, Германия должна больше доверять силе свободы и идти на смелые решения, заявил Кёлер.

Комментируя это, газета "Вельт" пишет, что в своей первой речи после избрания новый президент проявил интерес не только к экономике. "То не были слова экономиста, не видящего ничего, кроме тревожных показателей, — говорится в комментарии газеты, — то была заявка на активное участие в обновлении страны, каковы бы ни были ограничения, связанные с должностью президента".

Кто же такой Хорст Кёлер? Вот что сообщают о нем СМИ. Его родители, немцы из Бессарабии, после присоединения этой территории в 1939 году к Советскому Союзу переселились в Польшу. Здесь в 1943 году и родился Хорст Кёлер. После того как в Польшу вошла Красная Армия, его семья бежит в Германию, обосновываясь сначала на востоке страны, а в 1953 году переселяясь под Штутгарт. После окончания школы Кёлер изучает экономику, а затем работает научным сотрудником в Институте прикладных экономических исследований. В 1981 году его приглашает референтом премьер-министр земли Шлезвиг-Гольштейн Герхард Штольтенберг. Вместе со Штольтенбергом, ставшим впоследствии федеральным министром финансов, Кёлер переезжает в Бонн. Здесь он проходит путь от начальника отдела министерства до статс-секретаря. В круг его задач входила, в частности, подготовка к международным экономическим форумам.

В 1993 году Кёлер возвращается к практической работе в области экономики. Он становится президентом Объединения немецких сберегательных касс, затем — президентом Европейского банка реконструкции и развития (ЕБРР), а с 2000 года возглавляет МВФ.

Почему преуспевающий менеджер, находящийся на вершине международной карьеры, согласился быть выдвинутым на пост президента? Ответ Кёлера прост — он любит Германию и намерен приложить свои знания к тому, чтобы эта страна могла достойно ответить на новый выбор времени. "Мы в Германии располагаем потенциалом, при помощи которого сможем соответствовать новым требованиям. Мы должны еще лучше объяснить людям, почему необходимы перемены, почему государство с социально-рыночной экономикой должно перестраиваться". По мнению Кёлера, эта перестройка должна означать не столько сокращение социальных отчислений, сколько каждодневную борьбу за повышение конкурентоспособности немецкой экономики.

Хорст Кёлер не хочет быть "удобным" президентом, не имеющим реального веса. Он считает, что в условиях, когда нужно принимать болезненные решения, как раз и наступает его время. "У меня чувство, что я хорошо впишусь в этот отрезок немецкой истории", — заметил он.

Подготовил к печати Иван МАКАЛОВИЧ.

Тень Чернобыля над Европой

Пять из десяти стран, которые стали новыми членами Евросоюза, используют атомную энергетику. Особую тревогу внушают устаревшие АЭС советского образца, действующие в Литве и Словакии.

После чернобыльской трагедии западные эксперты впервые смогли потребовать детальные сведения об устройстве советских АЭС и мерах безопасности, осуществляемых на них. Тогда же началась реализация международных программ, направленных на их ужесточение и приближение к международным стандартам.

Вступление в ЕС ряда стран из бывшего восточного блока перевело дискуссию о проблемах безопасности в ядерной энергетике в новое измерение. В центре внимания оказались, прежде всего, два атомных реактора в чешском Темелине. В Австрии, к примеру, раздавались настойчивые призывы блокировать вступление Чехии в Евросоюз из-за строительства этой АЭС. Причины для беспокойства действительно есть. Несмотря на то, что в Западной Европе с 1957 года используют атомную энергетику, до сих пор не существует центрального органа, который контролировал бы безопасность на атомных станциях.

На территории пяти из десяти новых членов ЕС располагаются АЭС. Особую потенциальную опасность представляют, по мнению западных экспертов, блоки чернобыльского типа в Литве (Игналина I и II), а также АЭС модели WWER 440-230 в Словакии (два блока в Бохунице). На территории Болгарии, которая тоже дожидается своей очереди на вступление в ЕС, имеются четыре устаревших реактора типа WWER, из которых, правда, эксплуатируются только два.

Не все АЭС одинаково нужны. Так, если станции в Игналине вырабатывают три четверти всей электроэнергии в республике, то часть энергии из Темелина идет на экспорт. Не все они и одинаково опасны. Часть реакторов, построенных по советским образцам, имеет третью батарею, позволяющую в случае аварии быстро и надежно отключать и охлаждать их.

Согласно соглашениям с Еврокомиссией, Игналинские АЭС будут закрыты в 2005 и 2009 году, а реакторы в Бохунице, соответственно, в 2006 и 2008 году. Уже с 1990 года ЕС инвестирует в рамках программы "Phare" значительные средства на обеспечение безопасности в атомной энергетике восточноевропейских стран. 400 млн. евро будут направлены на закрытие АЭС в Литве и Словакии.

Большое внимание ЕС выделяет выработке единых стандартов безопасности в атомной энергетике. В 1999 году была основана организация WENTRA (Western Europe Nuclear Regulator's Association). В Германии этим вопросом занимается Общество по безопасности реакторов (GRS). Эти стандарты и жесткий независимый контроль над соблюдением норм безопасности необходимо выработать как можно быстрее. Из пятнадцати "старых" членов ЕС только Франция, Великобритания и Финляндия продолжают курс на развитие атомной энергетики. Другие страны либо никогда не строили на своей территории АЭС, либо закрыли их, либо строят аналогичные планы.

ЛЮБОПЫТНО

Новый рекорд болтунов

Джамиль Насер из Бахрейна утверждает, что побил мировой рекорд по продолжительности выступления. Насер начал свой марафон в среду вечером и завершил его лишь в субботу.

56-летний житель Бахрейна разговаривал на своем родном языке без остановки 66 часов, что на четыре часа больше существующего рекорда, занесенного в Книгу рекордов Гиннесса. Для своей речи Насер выбрал профессиональную тему — нейролингвистическое программирование. "Я могу говорить об этом бесконечно", — признался сам рекордсмен. Бахрейнский "болтун" делал перерыв каждые восемь часов, чтобы подкрепиться и помолиться. "Вся моя семья присутствовала, чтобы поддержать меня", — рассказал Насер.

Обед на невиданной высоте

Шестеро британцев, большинство из которых вместе росли в одном из городов Восточного Суссекса, и австралиец откушали обед из пяти блюд в горах Тибета на высоте 6805 метров. На них были надеты белые галстуки и цилиндры. С собой они принесли столы, стулья, серебряные приборы, цветочные украшения, канделябры, продукты и вино.

Теперь новоявленные рекордсмены ожидают официальной регистрации своего рекорда, установленного на горе Лхакпа Ри, в Книге рекордов Гиннесса. По словам Генри Шелфорда, одного из участников восхождения, изначально они взобрались на высоту 7045 метров, но сильнейший ветер заставил их спуститься более чем на 200 метров.

Лондонцы смогут лепить жвачки на постеры «звезд»

Жители Лондона смогут лепить использованную жевательную резинку на специально вывешенные портреты поп-звезд. Это лучше, чем оставлять ее на тротуарах, столах и скамьях, считают власти.

Постеры с портретами поп-идолов и телеперсонажей скоро появятся на улицах района Эктон в западной части города, входящего в муниципальный округ Илинг. На каждом из них разместится по 12 знакомых всем лиц, и прохожий сможет отметить жвачкой самое "любимое". Новая народная забава уже пользуется большим успехом в Лутоне и Борнмуте. Для властей же смысл состоит в том, что грязные постеры можно легко выбросить и заменить новыми, а отдирать жвачку с тротуаров и прочих мест трудно и дорого.

ДУХОЎНЫ СКАРБ

150 пытанняў і адказаў з гісторыі Беларусі

132.Дзе беларусы змагаліся супраць фашызму?

Пра ўдзел нашых суайчыннікаў у барацьбе з фашызмам у 1941-1945 гадах на савецка-нямецкім фронце, а тым больш у партызанскіх аддзелах і ў падполлі напісана ўжо даволі шмат. Але Другая сусветная вайна для беларусаў пачалася намнога раней, яшчэ 1 верасня 1939 года, калі немцы напалі на Польшчу. Тым часам, як вядома, Заходняя Беларусь знаходзілася ў складзе Польскай дзяржавы. Больш за 100 тысяч беларусаў, якія праходзілі службу ў польскім войску, прынялі на сябе разам з палякамі ўдар германскай вайсковай машыны.

Ахвярна змагаліся адрэзаныя ў першыя дні вайны абаронцы Вэстэрплятэ і Гданска. Даволі доўга стаяла непрыступнай для немцаў Берасцейская цытадэль (Брэсцкая крэпасць). Жорсткія баі праходзілі ў раёне Радама, а паміж Віслай і яе прытокам Бзурай адбылася, паводле ацэнкі нямецкіх гісторыкаў, "найбуйнейшая бітва за Польшчу". Тысячы нашых суайчыннікаў загінулі за 35 дзён зацятага змагання з ворагам.

Вялікую мужнасць у часе абароны Варшавы праявіў легендарны беларускі генерал Станіслаў Булак-Балаховіч, які, аператыўна сфармаваўшы аддзел з 300 добраахвотнікаў, на працягу трох тыдняў стрымліваў танкавыя атакі немцаў.

У 1942 годзе вельмі шмат беларусаў, якія знаходзіліся ў канцэнтрацыйных лагерах СССР, запісаліся ў армію польскага генерала Андэрса, сфармаваную паводле пагаднення з савецкім кіраўніцтвам. Гэтая армія, а таксама другі корпус Андэрса, 1-я Панцырная дывізія, Брыгада парашутыстаў ды іншыя польскія фармаванні ваявалі на Заходнім тэатры вайны. Беларусаў у іх, паводле сама сціплых падлікаў, было больш за 30.000 чалавек і сярод іх — шмат афіцэраў, у тым ліку такія вядомыя генералы, як Я.Верабей, М.Кукель, Н.Сулік.

Нямала беларусаў служылі тады ў амэрыканскім войску і ваявалі на Заходнім фронце. Геройскай смерцю загінулі В.Прост, А.Русецкі, А.Саўчук, Б.Сарадуб, Д.Уладыка і сотні іншых. Нашы суайчыннікі ўдзельнічалі ў баявых аперацыях у Бельгіі і Нарвегіі, Францыі і Нідэрляндах, Італіі і Паўночнай Афрыцы. Шмат іх змагаліся ў французскім Руху Супраціву, у Гарыбальдзійскіх брыгадах, Ваенна-паветраных сілах Брытаніі.

Несмяротную славу здабылі нашы ваяры ў жорсткай бітве за Монтэ-Касіна. На працягу паўгода амэрыканскія, ангельскія, новазеландскія, французскія і канадскія аддзелы па чарзе спрабавалі захапіць гэты старадаўні кляштар з глыбока эшаланаванай абаронаю, размешчаны на непрыступнай скале пры дарозе ў Рым. І толькі ў траўні 1944 года дзякуючы мужнасці і адвазе жаўнераў Другога корпуса Андэрса, асабліва 5-й Крэсовай пяхотнай дывізіі, большыню якой складалі беларусы, Монтэ-Касіна быў узяты. Усё гэта яскрава сведчыць пра той вялікі ўклад, які ўнеслі нашыя бацькі і дзяды ў перамогу над фашызмам.

Леў МІРАЧЫЦКІ.

133.Якую ролю адыгралі савецкія спецслужбы падчас нямецкай акупацыі Беларусі?

Два таталітарныя рэжымы, што прэтэндавалі на сусветнае панаванне, раней ці пазней мусілі сутыкнуцца.

Не маглі мірна суіснаваць гэтыя драпежнікі. Вынікі сутыкнення сталіся катастрафічнымі. Нямеччына на Усходнім фронце (да 20 красавіка 1945 г.) страціла 2 мільёны 440 тысяч салдатаў і афіцэраў (1040 тысяч забітымі і 1400 тысяч палоннымі), а Савецкі Саюз — больш за 26 мільёнаў (блізу 20 мільёнаў забітымі і 6 мільёнаў палоннымі, з якіх амаль 4 мільёны былі знішчаныя ці памерлі ў няволі).

Незлічоныя беды і няшчасці спазнала й цывільнае насельніцтва. Дзесяткі мільёнаў удоў, сіротаў, калек, разбураныя гарады, спаленыя вёскі пакінула па сабе Другая сусветная вайна. Наша краіна — Беларусь — страціла ў ёй трэцюю частку свайго насельніцтва.

Гэты здымак — як абвінаваўчы акт вайне і таталітарызму. Там, дзе крынічыла жыццё, дзе не сціхаў дзіцячы смех, дзе гучалі родныя песні, — папялішча, а побач — апошні прытулак нямецкіх хлопцаў, што ішлі заваёўваць "жыццёвую прастору". І над усім гэтым — магільная цішыня.

Яшчэ задоўга да вайны савецкія спецслужбы пачалі ствараць на тэрыторыі Беларусі сакрэтныя базы для магчымага вядзення партызанскай барацьбы, дзе захоўваліся зброя, медыкаменты, харчаванне. У выпадку акупацыі Беларусі яны меліся стаць цэнтрамі партызанскіх групаў і аддзелаў (атрадаў) НКВД, асноўныя задачы якіх — дэзарганізацыя работы варожага тылу, знішчэнне ў тыле жывой сілы праціўніка, выведка і контрвыведка, а таксама "вядзенне палітыка-растлумачальных мерапрыемстваў" сярод ворага і насельніцтва. Але ўжо ўвосень 1939 года на загад Сталіна гэтыя базы былі зліквідаваныя. Таму з пачатку вайны ва ўмовах імклівага наступу немцаў разгарнуць шырокі партызанскі рух не было як.

Увосень 1941 — увесну 1942 года па ўсёй Беларусі дзейнічалі (паводле афіцыйных звестак) 16 аддзелаў НКГБ. Найбольш вядомыя з камандзіраў спецаддзелаў — Кірыла Арлоўскі і Станіслаў Ваўпшасаў. Як правіла, чэкісцкія аддзелы былі невялікія і мабільныя. Дзейнасць іх распаўсюджвалася на вялізныя тэрыторыі: так, аддзел "Вторые" кантраляваў Быхаўскі, Бялыніцкі, Касцюковіцкі, Краснапольскі, Крычаўскі, Прапойскі, Рэчыцкі, Кармянскі, Рагачоўскі, Брагінскі, Васілевіцкі, Калінкавіцкі, Хойніцкі і Палескі раёны; аддзел "Ходоки" дзейнічаў у Гомельскай, Брэсцкай, Чарнігаўскай, Сумскай, Жытомірскай і Валынскай абласцях.

У мэтах лепшай падрыхтоўкі партызанскага руху ЦК КП(б)Б супольна з камандаваннем Заходняга фронту ў сярэдзіне ліпеня 1941 года арганізавалі Вучэбна-аперацыйны цэнтр, дзе ў навучанні будучых партызанаў актыўны ўдзел бралі работнікі НКГБ.

Дыверсійная дзейнасць савецкіх спецслужбаў мела на мэце справакаваць з боку нямецкіх акупантаў меры ў адказ. І сапраўды, акцыі чэкістаў спрычыняліся да карных экспедыцый немцаў супраць мірных беларускіх жыхароў. А карныя аперацыі ў сваю чаргу выклікалі пратэст насельніцтва, шмат каго вымушалі ісці ў партызаны. Усё гэта па прынцыпе "снежнага камяка" ператварала партызанскі рух у масавы.

Чэкісты разам з падпольшчыкамі і партызанамі праводзілі тэрарыстычныя акты супраць буйных прадстаўнікоў акупацыйных уладаў, збіралі выведкавую інфармацыю.

Акрамя таго, яны вялі ўлік "предателей и врагов Советской Отчизны", перадусім супрацоўнікаў створанай немцамі мясцовай цывільнай адміністрацыі, якіх каралі смерцю разам з сем'ямі, не шкадуючы ні старых, ні жанчын, ні дзяцей. Удзел інтэлігенцыі ў арганізацыі беларускага школьніцтва, культурнай працы і нават выкананне сялянамі накладзеных на іх акупацыйнай уладай абавязкаў па здачы сельгаспадарчай прадукцыі таксама трактаваліся як "измена Советской Родине".

У 1942—1944 гадах НКГБ былі закінутыя дзесяткі групаў, якія акрамя выканання спецыяльных задач павінны былі разам з падпольнымі органамі займацца арганізацыяй партызанскага руху. Яны вылучаліся жорсткасцю да мясцовага насельніцтва, у іх асяроддзі нярэдкімі былі даносы, неабгрунтаваныя арышты і расстрэлы на месцы.

У складзе партызанскіх аддзелаў, брыгад і злучэнняў, паводле звестак Беларускага штаба партызанскага руху, знаходзіліся болей за 1850 камуністаў-чэкістаў. Да лета 1944 года ў выведцы і контрвыведцы партызанскіх аддзелаў Беларусі працавалі больш за 560 чэкістаў. Агульнае кіраванне іх дзейнасцю ажыццяўляла аператыўна-чэкісцкая група НКГБ па БССР, якую ўзначальваў Лаўрэнцій Цанава.

Таццяна ПРОЦЬКА.

134.Супраць каго ваявала Армія Краёва ў Беларусі?

Армія Краёва была створаная на загад польскага эміграцыйнага ўрада ў Лондане 14 лютага 1942 года. Дзейнасць яе падпарадкоўвалася задачы аднаўлення Польскай дзяржавы ў даваенных межах, г. зн. разам з Заходняй Беларуссю. У розныя перыяды акупацыі Армія Краёва выступала то супраць немцаў і "чырвоных", то на баку іх (гэтак жа вагалася стаўленне да яе нямецкіх акупантаў і савецкага падполля). Фактычна была абраная тактыка збірання сілаў і чакання "адпаведнага моманту".

У 1942 годзе савецкія і польскія партызаны захоўвалі нейтралітэт, супольныя ж акцыі былі рэдкія і толькі абарончыя — супраць карных экспедыцый немцаў, іх гарнізонаў у партызанскіх зонах і г.д. Сітуацыя змянілася пасля загаду Цэнтральнага штаба партызанскага руху 22 чэрвеня 1943 года (падпісанага П.Панамарэнкам), які прадугледжваў ліквідацыю палякаў у савецкіх партызанскіх аддзелах, разрыў супрацоўніцтва з Арміяй Краёвай і раззбраенне яе фармаванняў на тэрыторыі Заходняй Беларусі.

У 1943—1944 гадах адбываліся баі паміж савецкімі і польскімі партызанамі на Нёмане, пад Ашмяной, каля Нарачы і Браслаўскіх азёраў. З свайго боку Галоўнае камандаванне Арміі Краёвай у Варшаве таксама забараніла супрацоўніцтва з "саветамі", але ніколі не давала загаду нападаць першымі.

"Барацьба з немцамі" часцей за ўсё зводзілася да вынішчэння акоўцамі беларусаў, што служылі ў паліцыі, беларусаў-настаўнікаў, службоўцаў ды іх сем'яў. Шэраг жа фармаванняў Арміі Краёвай, нягледзячы на забарону Галоўнага камандавання, пайшлі на таемнае супрацоўніцтва з фашыстамі, якія прапанавалі зброю наўзамен нейтралітэту і ачышчэння ад "саветаў" вызначаных раёнаў. З немцамі кантактавалі палявыя камандзіры А.Кшыжаноўскі ("Вільк"), Ю.Свіда ("Лех") ды іншыя, але найбольш актыўна супрацоўнічалі з імі Ч.Заёнчкоўскі ("Рагнер"), А.Пільх ("Гура"), а таксама З.Шэндзеляж ("Лупашка").

Ад гэтых аддзелаў выразна адрозніваўся VIII ударны кадравы батальён Баляслава Пясэцкага, сфармаваны пад Варшавай, які вёў у Беларусі актыўныя і паспяховыя баі з нямецкімі акупантамі.

План "Вострая Брама", што прадугледжваў вызваленне палякамі Вільні да падыходу Чырвонай арміі, не ўдаўся. Частка сілаў Арміі Краёвай у ліпені 1944 года была раззброеная войскамі НКВД, іншыя аддзелы з баямі прарываліся на захад, рэшткі іх пайшлі ў падполле. Акоўцы, звязаныя з немцамі, адступілі за Нёман і Буг. На Беласточчыне аддзелы "Лупашкі" распачалі адкрыты тэрор супраць беларусаў — знішчалі іх сем'ямі, палілі хаты і цэрквы.

Такім чынам, варта адзначыць, што пры ўсіх зменах палітычнага становішча і тактыкі Арміі Краёвай яе дзейнасць у Беларусі заўсёды была, як правіла, выразна антыбеларускай, фактычна з'яўлялася працягам іншымі сродкамі "санацыйнай" палітыкі даваеннай Польшчы.

Алесь ЧОБАТ.
Тэксты да ілюстрацый падрыхтаваў Зьміцер САНЬКО.

ХОТИТЕ ВЕРЬТЕ, ХОТИТЕ НЕТ

И открылся мир иной?

Люди наслышаны о странных явлениях, чудесах, происходящих вокруг нас. К примеру, частое появление в небе Беларуси НЛО. Чудные вещи происходят и в жизни В.Юдина — автора нашей газеты

В октябре прошлого года я торопливо одевался, опаздывая на встречу. Вдруг по радио, сквозь мелодию песни, как показалось, прозвучал женский голос: "Умер Леонид Филатов". Однако о случившемся остальные СМИ и словом не обмолвились. В обычном режиме прошла субботняя телепрограмма Л.Филатова "Чтобы помнили". И только в понедельник последовало сообщение о безвременной кончине артиста. Я догадался, кто сообщил мне за три дня, что "умер Леонид Филатов"...

Однажды утром Кто-то поличительным голосом, не похожим ни на мужской, ни на женский, сказал в ухо: "Познакомишься с Ниной Мазай". Информация тут же вылетела в другое ухо: с какой стати познакомлюсь с известным советским деятелем, а ныне — дипломатом? Через пару минут тот же голос слово в слово повторил сказанное. А назавтра встретил на улице знакомую с Н.Мазай и был ей представлен (?!).

Произошел и еще аналогичный случай. Тот же необычный голос утром произнес: "Встретишься с Виктором Фирсовым". Журналиста этого я давно не видел, забыл о нем. А вечером раздался звонок — на лестничной площадке стоял ... он. (?!)

— Ехал мимо. Решил заглянуть, — объяснил свое появление.

Кто мог знать, что скоро умер Л.Филатов, познакомлюсь с Н.Мазай и встречусь с В.Фирсовым? Кому принадлежит потусторонний неземной голос? А что или Кто скрывался за шорохами, раздававшимися в полночь в углу, за телевизором? Два раза просил выйти из укрытия и познакомиться.

Не отозвался. Как-то смотрел я телепередачу, — из-за ящика по стене двигался серый тень крохотного мужчины в брюках, рубашке навыпуск, без головного убора. Сделал два шага и будто растворился.

Чуть погодя я не мог застегнуть ремешок наручных часов: в чем дело?.. "Собачка" металлической пряжки оказалась ... согнутой (?!). В жилище я находился один, и чьих-то рук дело — сомневаться не приходилось. Потом Кто-то согнул металлическую ручку кофеварки. Я предположил — это сделал домовой, барабашка.

На этом дивные явления не закончились... На кухне часто раздавался отрывистый мужской кашель. В жилой комнате слышались запахи кофе, жареного зерна, женских духов, горелой бумаги, словно Кто-то топил камин. По стене, над дверью, быстро проплывали несколько коротких, узких теней. И Кто-то стремительно проносился мимо меня, обдав холодом!

А затем произошло невероятное...

После обеда прилег на кровать, погрузился в полудрему — и перед глазами встала роща из лиственных деревьев бурого цвета. Вверх взмыла миниатюрная "летающая тарелка", напоминающая черепаху с зеленой чешуей. Спереди на секунду показалась и исчезла антенна-усики. "Тарелка" описала круг и куда-то подевалась. И моему взору открылось поле. Раздался топот копыт — вылетела небольшая группа конных всадников в малиновых рубахах. Они тут же скрылись из виду. Через мгновение возникла летняя сцена, на ней хор — два ряда женщин в ярко-красных сарафанах и белых платках и мужчины в алых рубахах...

Я четко сознавал: нахожусь дома, лежу на кровати — и Кто-то отодвигает "воздушную завесу" — показывает картины из жизни параллельного мира! Интересно, что еще покажет?..

Ко мне приближалась молодая женщина в холщовом сарафане и белом платке, похожая на мою приятельницу. И вдруг у моих ног встала стеклянная перегородка. Женщина злобно ударила по стеклу черной дубинкой — раздался треск, рассыпались осколки, очертив дубинку. Я испуганно вскочил с кровати...

Вспомнил, как 16 лет назад впервые взлетел во сне над землей, наслаждаясь необыкновенной легкостью тела, серебристой лентой реки между зеленым нивяком, плантациями красных, синих и белых цветов. Вдали разглядел женскую фигуру, устремился резво к ней — и налетел на ... проснулся. Тщетно заметался в поиске отверстия...

Самое тягостное, как показалось, это была одна и та же особа. Повадилась по ночам навещать меня, наваливалась на тело так, что останавливалось дыхание. Просил Всевышнего избавить от непрошеной гости, а на ночь клал рядом Евангелие — и помогло! А спустя время озарило: да ведь приятельница — сексотка!!! Выходит, Кто-то предупреждал меня об опасности?

В другой раз в полудреме посчастливилось услышать божественный голос тенора. "Калина красная цвела в саду..." — пел он под потолком комнаты, спускаясь ко мне: как тут было лежать спокойно!..

А вещие сны?.. Увидел, как художник Леонид Марченко с женой обшивал войлоком стены сумрачного помещения с низким выгнутым потолком, посередине стоял паровой котел.

Проснувшись, я заключил: Леня знает о грядущей смерти, как и его семья, готовится к ней. Так оно и было.

Позже, во время крупноочагового инфаркта, увидел сон... На кладбище к могиле матери выстроилась очередь — стоят две тети, дядя, младшие сестры. Я направился к могиле.

— Стань в очередь, — заметил мне дядя.

Очнувшись, предположил: перенесу болезнь, еще поживу. Отделался инвалидностью.

Побывал во сне, очевидно, и в загробном мире...

В молодости в порыве злости ударил незлобиво больного брата. Пришло время — покаялся в содеянном, на могиле попросил у него прощения. И как-то приснилось: красивая женщина в светлом холщовом платье до пят, брюнетка со спущенными на плечи волосами повела меня по притемненному тоннелю. Я толкал перед собой тележку с ... крестом из камня. Понял: моя провожатая — это и есть Ангел! Ведет меня на какую-то важную встречу.

Тоннель уперся в поперечный коридор — Ангел будто испарился: куда идти?.. Свернул налево... Открылся другой мир — со светло-желтым сплошным облаком вместо неба. От чистого, тонко целебного воздуха в груди стало легко и свободно. Поодаль помолодевшие мать, отец и брат радостно протягивали навстречу руки. Пришло умиротворение, благость — я опустился на колени, крестясь и заливаясь счастливыми слезами.

Точно такое же блаженство ощутил и во второй раз, оказавшись в другом мире. И хочешь не хочешь, а согласишься: жизнь — духовная — после физической смерти существует и она прекрасна! И не следует ее бояться. Но скорее готовиться, очищаясь от земных пороков.

И еще о невероятном случае. Собирал грибы с незнакомой женщиной, напросившейся ко мне в попутчицы. Она прямо таки чернела от зависти к моим находкам. Несчастная вызывала жалость, и я делился с нею грибами. Неожиданно, что называется, на ровном месте странным образом оступился и упал, выронив ведро. Посчитал, что это неспроста.

Возвращаясь назад по просе-лочной дороге, я внезапно заметил ... нечто вроде натянутой веревки и рухнул как подкошенный, держа в руке дужку от ведра. Обнаружил на обочине кусок изоляционной обмотки: кто в последнюю секунду натянул ее над дорогой?

— Это вам знак подан, что нам нельзя вместе ходить, — заключила спутница, инженер по образованию.

...Недавно случайно попала в руки книга "Пришельцы из космоса". В ней предположение о существовании подземных тоннелей! Проложены они якобы представителями другой цивилизации, опередившими землян в своем развитии на миллионы лет. Что же, в одном из них я и находился? Или это просто совпадение, как и дважды появлявшаяся стеклянная преграда? И одинаковый воздух в двух тех мирах? Не слишком ли много совпадений?..

Вокруг нас, по-моему, существует несколько цивилизаций. Одну, очевидно, составляют так называемые барабашки. Другую — в нашем понимании — Ангелы, представляющие высшие силы. Они — среднего роста, стройные, худощавые, красивые. Живут на "верхних этажах", отгородившись от нас воздушной стеной, заслонкой. На мой взгляд, подтверждение тому — часто встречающиеся фразы в Библии "Разверзлись облака", "Царство небесное", "Глас небесный" и т.д.

Для Ангелов не существует никаких тайн земли — наших мыслей, предстоящих действий и событий. Неустанно ведут наблюдения — "складывают на весах" сотворенные нами добро и зло, чтобы затем воздать за содеянное.

И, пожалуй, не следует ученым и специалистам искать инопланетян в Галактике, пытаться вступить с ними в контакт. Ангелы откроются сами, когда посчитают это возможным. Очевидно, основным критерием для этого станет состояние нашего нравственного здоровья. Но, судя по всему, нам до полного выздоровления, как до Бога.

Владимир ЮДИН, житель Минска.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

«Форд» пакуль не плануе зноў арганізоўваць зборачную вытворчасць аўтамабіляў у Беларусі

"Форд Мотар" пакуль не разглядае планаў арганізацыі зборачнай вытворчасці аўтамабіляў у Беларусі. Пра гэта заявіў прэзідэнт кампаніі "Форд" у Расіі і СНД Хенрык Нензен на прэс-канферэнцыі, якая адбылася ў Мінску.

Паводле яго слоў, пры існуючай у Беларусі сістэме мытнага заканадаўства спажыўцам больш выгадна набываць аўтамабілі, што былі ў эксплуатацыі, чым новыя. Гэта перашкаджае зацікаўленасці замежных вытворцаў легкавых аўтамабіляў у адкрыцці вытворчасці на мясцовым рынку. Усё залежыць ад правілаў, якія цяпер дзейнічаюць у Беларусі: існуе відавочная няроўнасць для новых аўтамабіляў і тых, што раней выкарыстоўваліся, — адзначыў Хенрык Нензен.

Нагадаем, што з ліпеня 1997 па ліпень 2000 года пад Мінскам працаваў завод "Форд-Юніён" па зборцы аўтамабіляў "Форд" мадэляў "Эскорт" і "Транзіт". Праектная магутнасць прадпрыемства складала каля 6 тысяч аўтамабіляў у год, але выпускалася нашмат менш па прычыне недастатковага попыту на рынку, што ў выніку і з'явілася адной з асноўных прычын закрыцця вытворчасці.

Хенрык Нензен таксама паведаміў беларускім журналістам, што прынятыя ў Расіі меры па абароне ўласнага аўтапрама дазволілі значна павялічыць продажы новых аўтамабіляў. Зараз завод "Ford" ва Усеваложску (пад Санкт-Пецярбургам), які адкрыўся ў 2002 годзе, з-за растучага попыту пераходзіць на работу ў тры змены. Прадпрыемства разлічана на вытворчасць трох-чатырох мадэлей аўтамабіляў, зараз выпрабляецца адна мадэль — "Форд-Фокус". У 2004 годзе завод плануе выпусціць 27 тысяч аўтамабіляў супраць 16 тысяч ў 2003 годзе. Зараз у Расіі пакупнікі запісваюцца ў чаргу на набыццё гэтай машыны на снежань гэтага года.

Як спадзяецца Хенрык Нензен, сёлета павінна быць вырашана пытанне аб пастаўках расійскіх "Форд-Фокус" афіцыйным дылерам у Беларусь. Зараз рэалізацыі гэтага кроку перашкаджае дзеючая сістэма вяртання ПДК.

Аляксей АРЭШКА.

У Мінску пройдзе міжнародны фестываль тэатральнага мастацтва «Панарама»

Як паведаміла БелаПАН начальнік аддзела рэкламы і маркетынга тэатра імя Янкі Купалы Алена Калюнава, ужо створаны аргкамітэт форуму, які, у сваю чаргу, усклаў функцыі выканаўчай дырэкцыі на тэатр імя Янкі Купалы і зацвердзіў яе склад з удзелам кіраўнікоў тэатра.

Акрамя таго, "ідзе поўным ходам праца над распрацоўкай сімволікі фестывалю і складаннем праграмы".

А.Калюнава паведаміла, што ў новага фестывалю захаваецца ідэя сучаснага тэатра, зрэз якога арганізатары форуму паспрабуюць паказаць, але рамкі яго будуць значна шырэй, чым эксперыментальны тэатр, і ўключаць у сябе ўсе накірункі — ад традыцыйнага да "крайняга эксперымента".

Юлія ЦЯЛЬЦЕЎСКАЯ.

У Раўбічах адкрылася выстава «Суквецце нацыянальных культур»

У экспазіцыі прадстаўлены касцюмы нацыянальных меншасцей, якія пражываюць на тэрыторыі Беларусі.

Наведвальнікі могуць азнаёміцца з жаночымі і мужчынскімі касцюмамі казахаў, азербайджанцаў, літоўцаў, татар, карэннага насельніцтва Цюменскай вобласці Расіі і афганцаў, а таксама жаночымі касцюмамі армянаў, малдаванаў, немцаў і узбекаў, рэчамі побыту яўрэяў з фондаў Музея гісторыі і культуры беларускіх яўрэяў, што дзейнічае ў Мінскім яўрэйскім абшчынным доме. Акрамя таго, свае пісанкі і косаўскую кераміку прадставілі беларускія ўкраінцы.

Выстава будзе працаваць да 10 ліпеня штодня, акрамя панядзелка і аўторка, з 10 да 17 гадзін.

Марат ГАРАВЫ.

Першая харавая школа будзе адкрыта ў Брэсце

Першая спецыяльная харавая школа для хлопчыкаў і юнакоў будзе адкрыта пры Палацы культуры прафсаюзаў горада Брэста, куды на конкурснай аснове залічаць 200 вучняў. Ідэя стварэння такой школы належыць вядомаму харавому дырыжору Але Ігумнавай. Больш чым 20 гадоў яна кіруе ўзорнай капэлай хлопчыкаў і юнакоў Палаца культуры прафсаюзаў абласнога цэнтра, стаўшай за гэтыя гады пераможцам першай Сусветнай харавой алімпіяды ў Аўстрыі, лаўрэатам многіх міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў.

Ларыса ШЫГАНАВА.

Сёння ў Гомелі адкрываецца пятая міжнародная выстава-кірмаш «Вясна-2004»

Да ўдзелу ў ёй запрошаны прадпрыемствы рэгіёнаў Беларусі, Расіі, Украіны, Малдовы, Прыбалтыкі, іншых краін блізкага і далёкага замежжа.

У рамках выставы плануецца правядзенне прэзентацый фірм і тавараў, бізнес-семінараў, мерапрыемстваў па якасці прадукцыі і дэманстрацыі мадэлей адзення.

Алена ПАСКАННАЯ.

У глыбінцы таксама ёсць таленты

У Дзятлаўскім гісторыка-краязнаўчым музеі адкрылася выстава карцін самабытных мастакоў, якія жывуць і працуюць у раёне. Жывапіс — не асноўны іх занятак, і тым не менш многія работы выклікаюць захапленне. Напрыклад, свае карціны прадставілі на выставу настаўніца Дзятлаўскай СШ №3 Анжэла Латушка, Валерый Грышук, які працуе ў санаторыі "Радон", Аляксандра і Віктар Жыляніны з пасёлка Гезгалы.

Да таго ж тут змешчаны лепшыя малюнкі выхаванцаў Дзятлаўскай школы мастацтваў.

Леанарда ЮРГІЛЕВІЧ.

Праштрафіліся

Урад Беларусі падвёў вынікі праверкі выканання даручэнняў прэзідэнта Беларусі ў 2003 годзе і прыняў рашэнне аб прыцягненні да дысцыплінарнай адказнасці шэрагу службовых асоб.

У прыватнасці, вымова аб'яўлена намесніку міністра спорту і турызму Міхаілу Юспе, старшыні канцэрна "Белдзяржхарчпрам" Уладзіміру Далжанкову і яго першаму намесніку Аляксею Рубцу; заўвагу атрымаў міністр архітэктуры і будаўніцтва Генадзь Курачкін.

Урад таксама даручыў міністру спорту і турызму Юрыю Сівакову прыняць меры па прыцягненні да дысцыплінарнай адказнасці службовых асоб, вінаватых у парушэннях, якія былі дапушчаны пры будаўніцтве спартыўна-аздараўленчага комплексу "Алімпійскі", рэканструкцыі Палаца воднага спорту і Палаца спорту ў Мінску.

Апрача таго, Мінспорту і Мінгарвыканкаму даручана да 1 кастрычніка ліквідаваць дэфекты, выяўленыя ў працэсе эксплуатацыі Палаца воднага спорту.

Лавінія АРЭШКА.

Жаночы твар беспрацоўя

Насуперак распаўсюджанаму меркаванню большасць беспрацоўных не вінавата ў сваім становішчы.

Ускосным пацвярджэннем гэтага з'яўляецца тое, што ў многіх раёнах і гарадах сярод беспрацоўных пераважаюць жанчыны.

Так, 62 працэнты непрацаўладкаваных, якія знаходзяцца на ўліку ў Наваполацкім гарадскім цэнтры занятасці, — жанчыны, а сярод беспрацоўных, што рэгіструюцца там больш за год запар, жанчын яшчэ больш — 80 працэнтаў.

Праўда, Наваполацк мае свае асаблівасці, і, на думку спецыялістаў, большая колькасць жанчын сярод мясцовых беспрацоўных тлумачыцца тым, што гарадскую прамысловасць вызначае нафтахімічная галіна, якая сарыентавана ў асноўным на выкарыстанне працы мужчын.

Горш за ўсіх даводзіцца на рынку працы жанчынам, якія выхоўваюць малых дзяцей або дзяцей-інвалідаў, а таксама, жанчынам перадпенсійнага ўзросту. Цяжка ўладкавацца на пастаянную працу жанчынам, якія не маюць высокай прафесійнай кваліфікацыі і вялікага стажу працы на папярэднім месцы.

Не дзіўна, што ў большасці беспрацоўных жанчын дзеці знаходзяцца ў занядбаным стане і часцяком адзначаюцца ў крымінальных зводках, тым больш што беспрацоўная маці, як правіла, з'яўляецца незамужняй.

Сяргей БУТКЕВІЧ.

Чытайце нас у Інтэрнеце http:// nv.promedia.by

25 май

АЎТОРАК
Усх. 4.53 Зах. 21.22
Даўж. дня 16.29
Першая квадра 27 мая

АНОНС

Адаму Русаку посвящается...

*24 мая белорусскому поэту Адаму Русаку исполнилось 100 лет. Этой дате посвящен концерт, который состоится 27 мая во Дворце культуры ветеранов. Идея проведения концерта принадлежит известному белорусскому композитору и исполнителю, руководителю WZ-orkestra **Дмитрию Войтюшкевичу**. Это и послужило поводом для нашего с ним разговора...*

Об Адаме Русаке

"Почему мы решили осуществить проект, посвященный Адаму Русаку? — переспрашивает Дмитрий (на фото). — Не хочется говорить банальности, когда речь идет о таких серьезных вещах, как творчество Русака...

Есть произведения, которые актуальны во все времена. У них нет ни идеологической, ни временной окраски. И неважно, использовали их в идеологических целях или нет, создавались они под заказ или по зову души. Просто их создавали по вечным человеческим формулам, которые неразрывно связаны с традицией. Мы оторвались от традиции, мы перестали ее ощущать. Адам Русак — один из ярких представителей поэтов, которые творили в русле традиции. Поэтому создание песен на его стихи — это своего рода возвращение к традиции.

У нас как-то негласно принято считать, что музыка в Беларуси началась с ***"Песняров"***, а до них, в общем-то, практически ничего и не было. Я не утверждаю, что все считают так, но попросите любого человека в возрасте до 35—45 лет сказать, с чего началась белорусская музыка, и услышите — с "Песняров". Это действительно потрясающий ансамбль, но их творчество возникло не на пустом месте. Мне кажется, оно актуально и сейчас во многом потому, что появилось в русле той же традиции, к которой имеет отношение Адам Русак. Сейчас, наверное, пришло время напомнить, кто есть кто в этой стране.

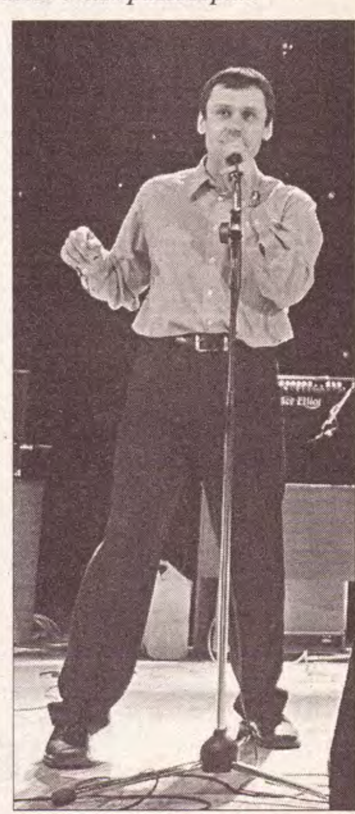
Мне кажется, что у песен Русака есть объединяющее начало для нации.

Условно говоря, есть публика ***"NRM"***, есть публика оркестра Финберга, своя публика у бардов, попсовых музыкантов и т.д. Публика "NRM" не пойдет слушать оркестр **Финберга**, любителей авторской песни не затащишь на попсу. А есть такие песни, которые слушают все, и стихи для таких песен писал Адам Русак.

Его песни я первый раз услышал в исполнении белорусской эмигрантки. Она пела *"Не шукай ты мяне"* под гитару. Это была дочь **Ивонки Сурвиллы Паулина**. До этого я никогда не интересовался и не задумывался, кто написал, например, *"Бывайце здаровы", "Лясную песню"*.

Стоит отметить, то оркестр идею проведения концерта памяти Русака встретил поначалу както холодно. Для ребят это было... что-то неродное. Но потом, когда начали работать, отношение к проекту стало меняться".

О концерте

"Не хотел бы сейчас говорить, что именно прозвучит 27 мая. Будут исполнены песни только на слова Адама Русака, в том числе и мои новые композиции. Этот концерт мы посвящаем его 100-летию. В концерте, кроме нашего оркестра, согласились выступить **Олег Хоменко *(группа "Палац")***, **Надежда Микулич,** надеемся на участие **Валентины Кареликовой.** И еще, к слову о связи поколений, в концерте примет участие внучка Адама Русака **Кристина Григалюнене.** Режиссер концерта — **Витаутас Григалюнас,** отец Кристины и, как несложно догадаться, зять Русака. Могу только добавить, что всех участников концерта я очень давно знаю, глубоко уважаю и очень люблю.

Для меня этот концерт очень важный, и, конечно, мне совсем небезразлично, как оценит его публика. Но, честно говоря, для меня важной была сама работа над песнями на слова Адама Русака, потому что... Не знаю, наверное, именно из-за объединяющего начала его стихов, какихто очень простых и вечных..."

Дарья МАЛЬКОВСКАЯ.

Вторник, 25 мая

БТ

07.00, 08.00, 09.00, 10.00, 11.00, 12,00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.00 Новости.
07.05, 07.35, 08.10, 08.35 "Доброе утро, Беларусь!".
07.30, 08.30, 19.55 "Деловая жизнь".
09.20, 19.20 "Сага о Форсайтах". Сериал.
10.05, 20.00 "Сокровища мертвых". Сериал.
11.10, 17.30 "Богатые и знаменитые". Сериал.
12.15 "Зона Икс".
12.30 "Негде спрятаться". Детектив.
14.10 "Одноклассники".
15.10 "Самые, самые, самые". Сериал.
16.05 "5х5".
17.05 "Белорусские профсоюзы. Новейшая история". Видеофильм. АТН.
18.30 "Шпилька".
19.05 "100 шагов к Олимпу".
19.10 "Специальный репортаж".
21.00 "Панорама".
21.50 "Общественная безопасность".
22.00 "Ассоциация злоумышленников". Худ.фильм.
00.00 "Дорога к Евро-2004".

ОНТ

07.00, 07.30, 08.00, 08.30, 09.00, 18.00, 20.30 "Наши новости".
07.05 "Наше утро".
09.05, 19.05 "Клон". Сериал.
09.50 "Фабрика звезд-4".
10.15 "Дисней-клуб".
15.00 "Город женщин".
15.55 "Берег мечты". Сериал.
16.50 "Большая стирка".
18.10 "Дом". Реалити-шоу.
20.00 "Время".
21.05 "Другая жизнь". Сериал.
22.15 Футбол. Сборная Австрии — сборная России.
00.00 "Не только о футболе".
00.25 "На футболе".

РОССИЯ

07.45, 21.00 "Команда "01". Огнеборцы". Сериал.
08.50 "Короткое замыкание". Ток-шоу.
09.45, 23.15 "Вести. Дежурная часть".
10.00, 16.00, 19.00 "Вести".
10.30, 19.30 "Местное время. Вести — Москва".
10.50 "Что хочет женщина".
11.50, 19.55 "Гражданин начальник". Сериал.
16.10 "Пирамида". Телеигра.
16.40 "Инструктор". Сериал.
17.35 "Комиссар Рекс". Сериал.
18.30 "Кулагин и партнеры".
19.50 "Спокойной ночи, малыши!".
22.00 "Вести +".
22.20 "Александр Калягин: монолог не для сцены".
23.30 "Домосед". Мелодрама.

ЛАД

06.30 EURONEWS.
08.00, 14.00, 20.00 Новости.
08.10 "Есть только миг...".
08.35, 22.05 "Свободная женщина-2". Сериал.
09.35 "Пой, душа!"
10.05, 18.25 "Между нами, женщинами". Тележурнал.
10.25, 21.15 "Грешная Анхелика". Сериал.
11.15, 13.20 "Обычный необычный день".
11.45 "Внутренний страх". Детектив.
13.45, 15.55 Мультфильмы.
14.10, 15.20 "Не зевай!".
14.50 "Команда "SOS". Сериал.
15.30 "Бум". Тележурнал для школьников.
16.25 "Линия продолжается". Телепрограмма.
16.50 "Ностальжи".
17.20 "Столкновение". Мелодрама.
18.45 "Плач перепелки". Сериал.
20.15 "Колыбельная".
20.30 "Дела семейные".
22.35 "Тяжелая атлетика".

НТВ

09.00, 11.00, 16.00, 18.00 "Сегодня".
09.25 "Их нравы".
10.20 "Страна советов".
14.35 "Принцип домино".
16.30 "Дикий мир: борьба за выживание".
17.35 "Протокол".
18.40, 23.00 "Господа офицеры". Драма.
19.45 "Бальзаковский возраст, или Все мужики — сво...". Сериал.
21.00 "Страна и мир".
21.35 "Красная стрела".
21.50 "СССР — Куба: история одной любви". Худ.фильм.

СТВ+RenTV

06.30, 18.00 "Минщина. Люди, события, факты".
06.45 "Утро столицы".
07.30, 13.30, 16.30, 19.30, 22.45 "24 часа".
07.50, 20.00 "СТВ-спорт".
08.15, 23.35 "Технология".
08.25 "Столичный футбол".
08.55 "Добро пожаловать...".
09.10 "Драка в Бэттл-крик". Боевик".
10.55 "Апокрифы ранних крестьян". Док.фильм.
11.30 "Пока горит свеча".
12.00 "Час суда".
13.00 "Дикая планета".
13.50, 18.30 "Благословите женщину". Сериал.
14.50 "Мятежный дух". Сериал.
15.40 "Пауэр рейнджерс, или Могучие рейнджеры в космосе". Сериал.
16.00 "Бумажный змей".
16.10 "Кадровый вопрос".
16.50 "Турпоход".
17.00 "Крутой Уокер". Сериал.
18.15 "Телеафиша".
20.15 "Тема дня".
20.25 "Добрый вечер, малыш...".
20.40 "Закон и криминал".
20.55 "Закусочная на колесах". Комедия.
23.05 "Игровой рефлекс".
23.15 "Горячий лед".
23.45 "Секретные материалы". Сериал.
00.30 "Новости СНГ".

8-Й КАНАЛ

17.30 "Мультпарад" от "Бюргера".
17.45 "Вор". Драма.
19.20 "Атомик Филмз" и "К-видео" представляют...
19.30 "Вечный зов". Сериал.
20.40 "Телемагазин".
20.45 "Вечарніца".
21.00 "К-видео" — "Топ-8".
21.10 "Девять ярдов". Комедия.

ТВ ЦЕНТР

05.00, 06.30 "Настроение".
07.35 "Газетный дождь".
07.45 "Евдокия". Драма.
09.40 "Телемагазин".
10.00, 13.00, 17.00. 21.00 События. Время московское.
10.15 "Дата".
11.10 "Момент истины".
12.05, 23.00 "Петровка, 38".
12.25 "Деловая Москва".
13.15 "Инспектор Кресс". Сериал.
14.20 "Как добиться успеха. Доктор Богданов".
14.30 "Я — мама".
15.00 "Регионы: прямая речь".
15.30 "Формула "Д".
16.00 "Уголовная полиция". Сериал.
17.15 "Очевидное — невероятное".
18.00 "Страсти по Саломее". Сериал.
18.50 "Пять минут деловой Москвы".
19.00 "Лицом к городу".
20.00 "Приключения Шерлока Холмса". Сериал.
21.40 "Отдел Х".
23.30 "Времечко".
23.20 25-й час. События. Время московское.
23.45 "Супердиск".
00.00 "По закону". Сериал.
01.00 "Синий троллейбус".

EUROSPORT

09.30 Мультиспорт. "Всякая всячина".
10.00 Футбол. Лига чемпионов.
11.00, 12.00, 18.30, 22.00 Теннис. Открытый чемпионат Франции.
23.00 Бокс. Международные соревнования.
00.30, 02.15 Новости "Евроспорта".
00.45 Автогонки НАСКАР. Кубок Некстела.
01.45 Олимпийские игры. Журнал.

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: (017) 206-68-71.
Тэл./факс рэкламнага аддзела: 206-69-04.
E-mail : nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Індэкс 63222.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

У сувязі з адсутнасцю магчымасці рэдакцыя матэрыялы не рэцэнзуе і не вяртае, права ўступлення ў перапіску пакідае за сабой. За інфармацыю, размешчаную ў рэкламных аб'явах, рэдакцыя не адказвае. Могуць друкавацца матэрыялы, у якіх пазіцыя аўтараў не падзяляецца газетай.
Пасведчанне аб рэгістрацыі перыядычнага выдання №246 ад 10 кастрычніка 1996 г. (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Нумар газеты аддрукаваны з дыяпазітываў заказчыка на ААТ «Красная звезда», 220073, г.Мінск, 1-ы Загарадны завулак, 3.
Падпісаны ў друк у 15.00. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж: 27 510 экз. Заказ № 653.